

ERDÉLY

TURISTASÁGI, FÜRDŐÜGYI ÉS NÉPRAJZI FOLYÓIRAT.

AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉRTESITŐJE.

A KÖZGYÜLÉS MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

DR. GYALUI FARKAS.

PS 1801
FŐDOLGOZÓTÁRSAK :

Hangay Oktáv, Hankó Vilmos dr., Herrmann Antal dr.
Márki Sándor dr. és Téglás Gábor.

1894.

III. ÉVI FOLYAM.

55 képpel és 18 képmelléklettel.

KOLOZSVÁR

KIADJA AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

NYOMATOTT GOMBOS ÉS SZTUPJÁRNÁL.

108129

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TARTALOM.

É l e t r a j z o k .

	Lap.
<i>Csernátóni Gyula</i> dr. Sándor József (Arczképmelléklettel.) —	301
<i>Gyalui Farkas</i> dr. Lukács Béla (Arczképmelléklettel.) —	1
„ „ „ Bruckner Vilmos dr. Arczképmelléklettel)	53
<i>Molnár Endre.</i> Orbán Ferencz (Arczképmelléklettel) ---	---
<i>Radnóti Dezső.</i> Bethlen Bálint gróf (Arczképmelléklettel.) ---	125
„ „ „ Bedő Albert (Arczképmelléklettel) — —	165
„ „ „ Felméri Lajos dr. (Arczképmelléklettel) — —	213

N a g y o b b c z i k k e l y e k .

<i>Balázs Péter.</i> A magas Tátra látóképe különböző megvilágításban	80
<i>Benedek Elek.</i> Erdőzugás — — — — —	64
<i>Chernel István.</i> A lábszánykozásról (Kilencz ábrával) — —	5
<i>Fellegi Ottóné.</i> Egy nap Toroczkón — — — — —	190
<i>Felméri Lajos.</i> A székely nép természete — — — — —	228
<i>Gagyí Samu.</i> A fogarasi havasok és vidéke. (Négy képpel.)	315
<i>Gidófalvi István</i> dr. Szász-Régen. (Kilencz képpel) ---	312
<i>Gyalui Farkas</i> dr. A balázsfalviak kirándulása — — —	3
<i>Györke Lajos.</i> A fogarasi lavasokról — — — — —	262
<i>Harmath Lujza.</i> Üdvözet Toroczkónak (Két képmelléklettel) —	167
<i>Hankó Vilmos</i> dr. Milyen ásványvizet igyunk? — — —	253
„ „ „ Egy kincs a székelyek földjén — — —	415
„ „ „ A korondi fürdő (Két képmelléklettel) —	138
<i>Herrmann Antal</i> dr. Néprajzi kataszter — — — — —	368
„ „ „ Erdély szóban és képből — — — — —	404
<i>Kun Géza</i> gr. Monda és történet — — — — —	224
<i>Markóczy Antal.</i> A lábszánkózás. (Egy képpel) — — —	17
<i>Mírki Sándor</i> dr. Erdély helynevei — — — — —	216
<i>Méhely Lajos.</i> A királykő sziklaszorosai. (Négy színes képmelléklettel)	55
<i>Molnár Endre.</i> Időjárás és turistaság — — — — —	22
„ „ „ Az erdélyi szász néphymnus — — — — —	0
<i>Nagy Lajos.</i> Zászlóalj gyakorlatok a Montschel-en (Hold-szirten)	287
<i>K. Nagy Sándor.</i> Kirándulás a biharhegységbe — — —	130

<i>Németh Gyula.</i> A meszesi kapu — — — — —	238
” ” A régi „Szilágy“-ról — — — — —	325
<i>Orlóvszky Gyula.</i> Zergevadászat Erdély és Oláhország havasaiban	90
<i>Papp György.</i> Az erdélyrészi Déli Kárpátokról. (Két képpel.)	67
<i>Sándor József.</i> A pamiri fensik — — — — —	126
<i>Scharl Vilmos.</i> A tordai sósfürdő. (Öt képpel.) — — — — —	329
<i>Schwarczel Adélf.</i> Radna-Borberek multja és jövője — — — — —	147
<i>Sikó Kanut.</i> A Vlegyászára és Biharfüredre. (Négy képpel)	266
<i>Szabó Albert.</i> A kézdipolyáni „Venus“ forrás — — — — —	334
<i>Szabolcska Mihály.</i> Szász-Régenről — — — — —	304
<i>Szádeczky Lajos dr.</i> Az Andrassy havasokban I. II. (Két képpel)	372, 418
<i>Szilvassy János dr.</i> Borszék (Két képpel) — — — — —	172
” ” November elsején a Kelemen havason —	408
<i>Téglás István.</i> A szurdok szoros Petrozsénynél. (Egy képpel)	378
<i>Thoroczkay Lajos.</i> Lakadalom Toroczkón — — — — —	181
<i>Ugron János.</i> Az É. K. E. és a székelység — — — — —	365
<i>Véber Antal.</i> A hegyekről — — — — —	232
<i>Wolff Gyula dr.</i> Turistaság és tudomány — — — — —	170
<i>Zareczky Pál.</i> A „Mária-Máré“ völgyi vízfogó és környéke (Egy színes képpel) — — — — —	259
Torda, tordai hasadék, Toroczkó. (Tíz képpel) — — — — —	142
A helynevek ügye. A magyar Történelmi Társaság véleménye	88
Az erdélyi szorosok — — — — —	4 6

BCU Cluj / Central University Library Cluj

F ü r d ő ü g y.

A fortyogó kémiai összetétele — — — — —	115
Fürdőink és ásványvizeink — — — — —	158
A fürdő-ügy az ezeréves kiállításon — — — — —	116
A kászonjakabfalvi ásványvizek — — — — —	118
A kiruji fürdőről <i>Eöry Istvántól</i> — — — — —	297
Mánási fürdő — — — — —	158
” ” — — — — —	247
A radna-borbereki fürdő-vendéglő — — — — —	246
Sugás fürdő — — — — —	247
A topliczai ásványvíz források összetétele — — — — —	428
Tusnád fürdő vagyón-mérlege — — — — —	299
A zsögödi fürdő — — — — —	118

N é p r a j z.

Az erdélyrészi szászok babonái — — — — —	204
Az erdélyi kincses mondák. <i>Herrmann</i> Antaltól — — — — —	381
Néprajzi mondák. <i>Demeter</i> Dénestől — — — — —	381

I r o d a l o m.

Uj budapesti utmutató — — — — —	206
Tordai E. M. K. E emlékkönyv — — — — —	205
A magyarországi Kárpát-Egyesület évkönyve — — — — —	243
A M. K. E. története — — — — —	243
Turisták lapja — — — — —	243
Siebenbürgischer Karpaten Verein évkönyve — — — — —	242
Délvidéki Kárpát-Egyesület kalauza — — — — —	242
Szilágyvármegye földrajza — — — — —	118
A Biharon át — — — — —	118
Csikvármegye leírása — — — — —	118 427
A kötelező iskolai kirándulásokról — — — — —	44
Budapester Handelszeitung — — — — —	44
Fürdői lapok — — — — —	42
Fényképészek évkönyve — — — — —	343
Nagybánya és környéke — — — — —	383
Brassóvármegye és város kalauza — — — — —	383
Tusnád fürdő — — — — —	383
Kolozsvári kalauz — — — — —	383
Milyen ásványvizet igyunk? — — — — —	382
Fürdőirodalmi könyvtár — — — — —	425
Csikmegye földrajza — — — — —	428

Adalékok Erdély helyneveihez

Hegyeink elnevezése — — — — —	345
Csikvármegyei helynevek — — — — —	246
Ciurgó kelyett Csurgó — — — — —	246
Csikvármegyei helynevek — — — — —	246

Egyesületi élet.

A központból.

Közgyűlés jan. 12-én — — — — —	27
Nyári közgyűlés szept. 2-án — — — — —	337
Választmányi gyűlések 26, 3, 93, 97, 154, 156, 195, 28., 384,	431
Központi helynévtári bizottság ülése jul. 7-én — — — — —	244
Az ásványvizek vasuti szállítása — — — — —	429

A vidékről.

Alföldi osztály — — — — —	112
Az alsófehérvármegyei osztály gyűlései — — — — —	158, 348
Biharvármegyei osztály — — — — —	111

TARTALOM.

Brassóvármegyei osztály gyűlései	— — — —	40, 108, 199, 435, 437
Brassóvármegyei osztály bálja	— — — —	41
Brassóvármegyei osztály első éve	— — — —	432
Fogaraszvármegyei osztály gyűlései	— — — —	351, 389
Fogaraszvármegyei osztály estélye	— — — —	440
Hunyadvármegyei osztály gyűlése	— — — —	438
Kolozsvármegyei osztály gyűlései	— 100, 197, 288, 289, 353,	358
Kolozsvári Kárpát-Estély	— — — —	106
Marostordavármegyei osztály alakuló gyűlése	— — — —	39
Székes-fővárosi osztály gyűlése	— — — —	386
Szebenvármegyei osztály gyűlései	— — — —	38, 289
Szilágyvármegyei osztály felhívása	— — — —	109
„ „ „ nyári mulatsága	— — — —	290
Udvarhelyvármegyei osztály gyűlése	— — — —	390

Testvéregyesületek köréből.

A kolozsvári országos kerékpárverseny	— — — —	354
Magyarországi Kárpát-Egyesület	— — — —	359
Pécsi Mecsek-Egyesület	— — — —	114
Szász Kárpát-Egyesület üdvözlőlevele	— — — —	25
„ „ „ gyűlései	— — — —	113, 357

BCU Cluj / Central University Library Cluj
K i r á n d u l á s o k.

Szilágyvármegyei osztály első kirándulása	— — — —	204
A toroczkói kirándulás	— — — —	203
A torda-hasadéki menedékház felavatása	— — — —	202
A perjei magasra	— — — —	362
Fel a „Jézer“-hez	— — — —	360
Kirándulás a Királyhágóra	— — — —	247
Szenesbércz-Rozsnyó	— — — —	396
Kirándulás a Peana-csúcsra	— — — —	396
Kirándulás a Jádvolgybe	— — — —	395
A fogarasi havasokon	— — — —	394
Hegymászók a Királykőn	— — — —	392
Kirándulás a Tyejához	— — — —	294
Kirándulás Algyógyra	— — — —	293

K ü l ö n f é l é k.

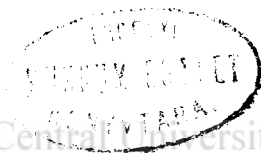
Hankó Vilmos dr.	— — — —	159
A mérsékelt áru menetjegyek	— — — —	209
A csiki vasutnak ügye	— — — —	208
Zalatnai vasut	— — — —	207

Zernest-töröcsvári h. é. vasut	207
Feliratos oszlopok és emléktáblák Alsófehérvármegyében	207
A turista miniszter	206
Az E. K. E. tagsági jegye Németországban	250
A gyulafehérvár-zalathnai vasut	249
Előmunkálati engedély	249
Toroczkói népviselet	240
Berkes-pataki vizesés	248
A radna-borfbereki fürdő	160
Figyelmeztetés	160
Az express levelek kézbesítése	160
Erdélyrészi házak a kiállításon	130
Kis-Küküllővármegye vasutja	120
Tordai-hasadék utja	120
Szász-szomszédsági mulatságok	120
Az E. K. E. és a szászok	120
Székelyház a kiállítási faluban	119
A csángó-egyesületből	48
A gyula-fehérvár-abrudbánya-topánfalvi vasut	48
Olcso borviz	48
Nem lesz vasutjegy	48
Székely-fiuk a fővárosban	47
Uj gyorsvonat	47
Lemondott titkár	47
A ski	46
A szilágyvármegyei Muzeum-Egyesület	398
A torda-hasadéki menedékház	398
Vád az E. K. E. ellen. R. D.	397
A nemzetközi turista-kongresszus	41

Képek jegyzéke.

Árokmente Brassóban	408
Bedő Albert arczképe	165
Berkes-pataki vizesés	228
Bethlen Bálint gr. arczképe	125
Bihar-Füred	276
Borszék látóképe	176
Borszék főtéri képe	177
Bruckner Vilmos arczképe	53
Builea tó és a Nye-te-dul csucs	316
Buileai vizesés	318
Felméri Lajos arczképe	213
Járavizi vadászalak	424
Kis-disznódi vár	69
Korondi melegfürdő	141
„ főkut	148

Krepatura. (Három képmelléklet)	— — — — —	68, 84, 100
Lábszánkózásról (Kilencz ábra)	— — 5, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16	1
Lukács Béla arczképe	— — — — —	263
Maria Mare duzzasztó gát	— — — — —	68
Nagy- és Kis-Királykő közötti szoroságó	— — — — —	401
Orbán Ferencz arczképe	— — — — —	137
Ó-tordai ref. templom	— — — — —	272
Piatra alba	— — — — —	116
Propastâ	— — — — —	231
Radna-borbereki Ördögszoros	— — — — —	234
Radna-borbereki E. K. E. szálló	— — — — —	269
Retyiczeli vizesés	— — — — —	301
Sándor József arczképe	— — — — —	422
Sólyom-pataki rönktelep	— — — — —	305
Szász-Régeni látókép	— — — — —	306
„ „ főtér	— — — — —	307
„ „ főbejárat a ligetbe	— — — — —	308
„ „ ev. templom	— — — — —	309
„ „ gymnasium	— — — — —	311
„ „ közép-utcza	— — — — —	310
„ „ ref. templom	— — — — —	313
„ „ leányiskola	— — — — —	313
„ „ csarnok a városligetben	— — — — —	180
Székelykő	— — — — —	277
Szerenád vizesés	— — — — —	379
Szurdukszoros Petrozsénynél	— — — — —	127
Tordai aknafürdő	— — — — —	309
Torda-hasadéki E. K. E. menedékház	— — — — —	129
Torda-hasadék a déli végen	— — — — —	129
Toroczkó-szentgyörgyi várrom	— — — — —	130
Tordai vármegyeház	— — — — —	130
Toroczkói székelykő	— — — — —	132
Torda-hasadék déli vége	— — — — —	135
„ „ belseje	— — — — —	139
Torda városháza	— — — — —	188
Toroczkói kirándulók	— — — — —	244
„ népviselet	— — — — —	330
Tordai fürdőpavillon	— — — — —	331
„ sós meleg fürdő	— — — — —	332
„ gyógyító terem a bányafürdőben	— — — — —	333
„ sós meleg fürdő a bányában	— — — — —	334
„ bánya-fürdő	— — — — —	127
Turi hasadék	— — — — —	403
Várhegy Krizba mellett	— — — — —	75
Verestoronyi szoros	— — — — —	319
Zergetó és Nye-te dul csucs	— — — — —	

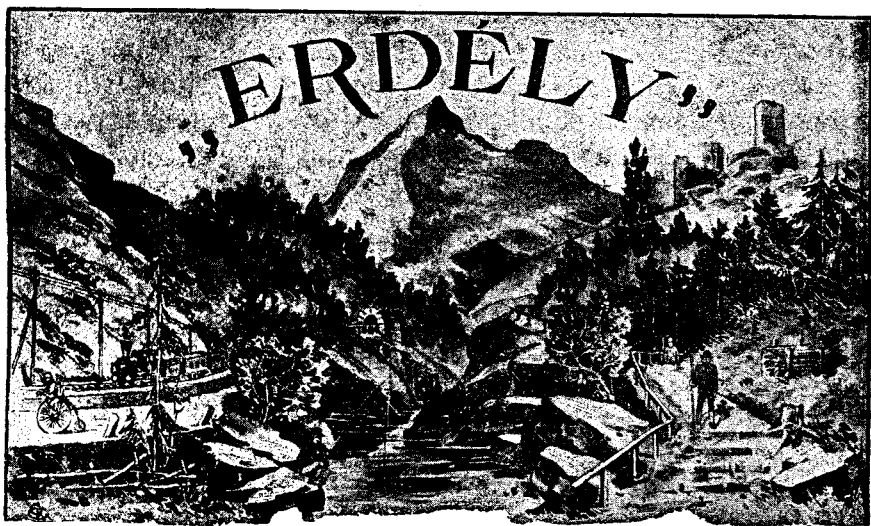
BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LUKÁCS BÉLA,

kereskedelemügyi m. kir. minister, az E. K. E. tiszteleti
tagja.

TURISTASÁGI, FÜRDŐÜGYI és NÉPRAJZI FOLYÓIRAT.

AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉRTESÍTŐJE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
LUKÁCS BÉLA.

Az E. K. E. tiszteleti tagja.

— Arczkép melléklettel. —

Annak a világszerte páratlan föllendülésnek s amaz újabb, csodálattal fogadott közlekedésügyi reformoknak, melyek Magyarországon a vasuti *utazást* s ezzel a turistaságot is egy csapással eddig el nem ért mértékre fokozták, egyik alapvető munkása *Lukács Béla* kereskedelmi miniszter. A magyar közvélemény *Baross* halála után megdöbbenve kérdezte szomorúságában: vajjon ki lesz ez óriásnak méltó utódja? A kik közelebbről ismerték a viszonyokat és tudták, hogy *Lukács Béla*, mindenben jobb keze volt az elhunyt miniszternek, minden munkájában részese, bizalmasa és barátja, kivel együtt tanult és ki nélkül semmi lényegesebb reformot nem kezdett, azok megnyugodtak abban, hogy *Lukács Bélában* a gondviselés jó kezekre bizza Magyarország kereskedelmének és közlekedésének ügyét.

Lukács Béla 1892 július óta kereskedelmi miniszter s már ez idő alatt teljességgel bebizonyította, hogy milyen érdemes e polczra. Tanulmányai, képzettsége, munkaereje hivatásának magaslatára emelték.

Nem szándékozunk itt részletesebb életrajzi adatokat felsorolni. *Lukács Béla* élete pályája adatainak összege: a munka. Itt született a mi bérceink között *Zalathnán* 1847-ben. A forradalom alatt szüleit és fivereit a lázadó oláhok egyik csordája meggyilkolta. És mégis, pár évvel ezelőtt Axentie, a hajdani tribun, azt merte állítani, hogy ő megmentette *Lukács Béla* szüleit. Az akkor még államtitkár, e lapok szerkesztőjének kérdésére egy hozzá intézett levélben lerántotta a leplet Axentie füllentéseiről, midőn rásütötte, hogy valótlanúságot állít. Magát *Lukács Bélát*, oláh dajkája mentette meg.

A gyulafehérvári kollégiumban tanult később *Lukács Béla*, kinek tehetségei tanárai kedveltjévé tették őt. Tanuló korában bejárta ama vidékeket, az erdélyi részek e festői tájait.

A tehetséges ifju a szépirodalmi pályával kezdte meg pályafutását. Mint író, kezdetben épen ama bányavidék köréből, annak népéről, életmódjáról irt becses, hűséges és szép képeket, melyek egy kötetben összegyűjtve «Az arany rabjai» czim alatt jelentek meg. *Lukács Béla* nemes szivéről, emberszeretettel tele lelkéről tesz tanubizonyosságot az, hogy pennájából, szivéből a keserű visszaemlékezésnek legesekélyebb paránya sem foly. Derüs, napfényes képét nyújtja a bánya emberének, ama vidék népeisége életének.

További pályafutása eléggé ismeretes. Szakmunkái magukra vonták a figyelmet, az Akadémia kiadta azokat, megjutalmazta s írójukat tagjai közé választotta.

Szamosujvár városa képviselőjéül választotta és aztán a fáradhatatlan munkás, a közlekedésügy bajnoka, barátjával együtt a kereskedelmi-tárcza élére küzdötte fel magát, most pedig egyedül vezeti azt a művet, a melynek eddig is oszlopa volt.

Az *Erdélyrészi Kárpát-Egyesület* megalakulása óta érzi *Lukács Béla* jóakarátának és támogatásának becses hatását. Az éles szemü államférfiu az első közt volt, kik

egyletünk föladatainak fontosságát méltányolták és előhaladásunkat, gyarapodásunkat elősegítették.

Egyesületünk legutóbbi közgyűlése a legnagyobb lelkesedéssel *tiszteleti* tagjainak díszes sorába választotta *Lukács* Bélát, ki e megtiszteltetést, mint azt az egyesülettel táviratban tudatta, örömmel elfogadta.

Büszkén és örömmel mutatjuk be az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület e tiszteleti tagjának arczképét, megnyitóul ez évfolyamunkhoz, díszéül folyóiratunknak és hálás elismerésül amaz érdemei iránt, melyek a mellett, hogy nevét a magyar haza mindenik fiának szívébe vés-ték, erőt adtak a mi egyesületünknek is, ezzel hathatósan előmozdítván a mi céljainkat.

A BALÁZSFALVIAK KIRÁNDULÁSA.

Tehát nekünk nem szabad testvéri jobbot nyujtanunk hazánk jövő honfitársainknak, nem szabad vendégszeretettel üdvözlönnünk a mi vendégeinket.

Ezt követelnék az oláh sajtó legszélsőbb tulzó elemei, a kik föl-szisszentek, hallatára annak, hogy Kolozsvárott oláh ifjak és magyar férfiak egymással békességgel, szeretettel érintkeztek és hogy egy ma-gyar hazafiu, a ki egyuttal belügyminiszter, örömének adott kifejezést e tény fölött.

Valóban az a pokoli lárma, melyet az oláh sajtó csapott, az a féltékeny düh, melylyel a balázsfalvi ifjak itt időzését ismét elborította, megmutatta, de ezuttal saját nemzetbelieik előtt is azt, hogy kik azok ott, nehányan az oláh ultra lapok mellett: a gyűlölet s a félrevezetés emberei.

Mik a tények?

Egy kiránduló társaság az erdélyi részekből, oláh ifjakkból, tanárai vezetése mellett Kolozsvárra jön megismerni ezt a várost. Az Erdélyi Kárpát-Egyesület kolozsvári osztálya, elnökével élén, spontán elhatározz: hogy vendégszeretettel fogadva az érkezőket, kalauzolni fogja őket. Ez feladatunk, megismertetni hazánk földjét azokkal, a kik, legyenek ide-genek, vagy mint ez az eset volt, oláh nyelvű testvéreink, megakarják: ismerni e hazarésznek általuk nem ismert helyeit.

Az érintkezés közben, mely fölötte barátságos és meleg volt, mindkét részről testvéri szeretettel és melegséggel tele szavak hangzt-

tak föl. Igen, mi azt a vakmerő dolgot követtük el, hogy néhány honfitársunkkal melegen kezét szorítottunk és velük szívélyes, meleg szavakat váltottunk.

Hieronymi belügyminiszter, a ki a legnagyobb figyelemmel kíséri ez országrész nemzetiségi hullámzásait, s látja jól azt az aknamunkát, melyet az oláh nép ellenségei végeznek, gyűlöletet hintve az oláhok és közénk, a folytonos izgatásról szóló hírek után meglepetéssel és örömmel vett tudomást ez esetről.

Nosza, felpattantak erre az oláh lapok. A Tribuna és a Gazetta tajtékzó haraggal fordult ellenünk, sőt amaz oláh ifjak és vezetőik ellen. Mindkettőnkben merészkedett olyan érzelmünk támadni, mely őket lefegyverezné és mely az ő gyűlöletes munkájukat megsemmisítené. Mi egymáshoz barátsággal közeledve, megértettük azt, a mit úgy is jól tudtunk, hogy mi: magyar és oláh nem vagyunk egymás ellenségei, hanem mindkettőnk közös ellensége, oláh testvéreink félrevezetője néhány, az oláh lapoknál a külföldi oláh liga pénzén dolgozó izgató, a kik a legjobban attól félnek, hogy itt mi egymást *megértve*, őket *közösen* némitjük el.

Nos, ez a kirándulás és ennek tanulságai becsesek és fontosak lehetnek oláh testvéreink előtt.

Ime, meggyőződhetek arról, hogy mi tárt karokkal fogadjuk hazánk bármilyen nemzetiségű és nyelvű lakosait, ha bizalommal közelednek felénk s meg akarják ismerni a mi közös hazánk földjét, áldott vidékeit, melyek földje sirhantja a mi apáinknak és majdan a mienk is lesz. Azt a földet, mely táplál minket s kenyeret ad minden becsületes embernek, a ki becsületes munkával dolgozik, legyen az bármilyen nemzetiségű.

Meggyőződhetek azonban arról is, hogy ha oláh ifjak tanulni, látkörüket szélesíteni akarják és nem az izgatók eszközeivé válni, akkor az izgatók saját véreiket gyűlölettel, piszkolódással borítják el.

Ezekből megalkothatják véleményüket s elveiket. A gyűlölet s a sötétben ólálkodó rágalmozás mellé akarnak-e szegődni, vagy pedig a nyílt, férfias, becsületes közeledés, a barátság, testvériség és szeretet mezejére lépni.

Mi ez utóbbi téren állunk és kérjük hazarészünk román avagy bármilyen nemzetiségű ifjait, férfait, hölgyeit és családait, társaságait, hogy ha közénk akarnak jönni és megismerni a magyarlakta vidékeket, csak látogassanak meg: a Kárpát-egyesület készséggel gondoskodik Kolozsvárt a központban és mindenütt, a hol fiókjai vannak, vezetőkről, kalauzokról.

Mi nem politizálunk, nem akarunk senkit a nemzetiségéből, a nyelvéből kivetköztetni, azt akarjuk, hogy az erdélyi részekben minél többször nyíljen alkalom kirándulások által megismerkedni egymással, hogy barátságos és testvéries bizalommal látogassuk egymást és szép vidékeinket.

A ki becsületes ember, az elő fogja segíteni a mi törekvésünket, mely őszinte és igaz.

A LÁBSZÁNYKÓZÁSRÓL.

Az 1891. év júliusának vége felé a „*Sirius*“ norvég postagözös fedélzetén ültem, *Vadsö*be hajózkodó. — Egyfelől a szabad Jeges-tenger, másfelől Finnmarken kopár, kitetlen fensikjának partjai környeztek — a táj lelkemre nehezedett. El is komorultam volna, ha a hajón egy öregecske lapp ember figyelmemet fel nem kelti,

a ki a hajó-korlát mentén álló padon ült, ide-oda bóbiskolva fejével. Közelebb menve látom, hogy a derék „atyafi“ mélyebben-talált a pohár fenekére pislantani s a korláthoz van kötözve. *Lossius* kapitány hamarosan kileste kíváncsiságomat, e kérdésemet megelőzve, mondá: „Ez a lapp *Nansen*-nel keresztül ment Grönlandon, ott egy pár száz koronát szerzett magának, azóta a pálinkázásnak adta magát.“

Igy kerültem össze a Karasjokból való *Ole Ravn*a-val, azon hat emberből álló vakmerő társaság egyik tagjával, kik először mentek át Grönland örökös jégmezőin. Mélyen sajnáltam, hogy állapota minden vele való érintkezést lehetetlenné tett s érdekes adatok helyett csak mámoros fejbólintásait nézhettem. De bár eszmélete távol volt, pusztá

jelenléte is önkénytelenül a norvég „*ski*“-re irányozta gondolataimat, mert tudni való, hogy épen *Nansen* egész expedícióját erre az eszközre alapította, s a majdnem $4\frac{1}{2}$ földrajzi hosszúságra terjedő utat Grönland belső jegén át, *Umivíktól* egész az *Ameralik fjordig*, 45 nap alatt legnagyobbbrészt „*skier*“-en tette meg.

Norvégia városaiban több helyen és többféle alakban láttam ezt a különös eszközt, mely ott valósággal nemzeti különlegesség, habár néhány más éjszaki népnél is feltalálható. Szereztem magamnak egy pár *ski*-t, még pedig *Tromsöböl*. Ugyanis mindaz, a mit használhatóságáról hallottam, felkelté bennem a gondolatot, hogy a mi telünk is elég havas, nálunk is szokott, főleg hegyesebb vidékeken, magas hó feküdni, tehát a *ski*-nek hazánkban is alkalmazhatóság kínálkozik; a különbség csak az, hogy Norvégiában hónapokig, míg nálunk csak hetekig, de sokszor tovább is. Ez eszme nem is volt új. Hiszen Éjszak-Németországban, de a szomszéd Ausztriában is már vagy két évvel ezelőtt felvetetett a *ski* meghonosításának eszméje, különösen mióta *Nansen* grönlandi útleírása 1891-ben két kötetben németül is megjelent. Sikertült utazása, felfedezései, vonzó leírásai nyomán, az egész művelt világra hatást gyakorolt, különösen pedig az a fejezet, melyben a *ski* történetét és az azon való járást ismerteti. A gondolat megszületett, nyomban reá többfelé kísérletet is tettek a *ski*-vel Németország némely vidékén és Ausztriában Neuberg, Leoben, Schladning környékén, Tirol, Krajna, Karinthia, Galiczia hegyeiben, ugyszintén Alsó-Ausztriában, a Semmeringen. Egyes helyeken — a próbák minden várakozást kielégítvén — sport- és erdész körökben meg is honosodott.

Az idei telet már kész egyesületek fogadták. Stiriában, Alsó-Ausztriában, Bécsben külön „*ski-klubok*“ keletkeztek, sőt a norvég közlekedési eszközön versenyeket is rendeztek. Klostersneuburgban az ottani hidásztisztek közt is meghonosodott a *ski* s alig néhány hete egy hidásztiszt innét a bécsujhelyi katonai akadémiához vezényeltetett, hogy a növendékeket a *ski*-en való járásra megtanítsa.

A külföldi lapok egyremásra irnak a *ski* terjedéséről, használhatóságáról s mindinkább meggyőződhetünk, hogy a kezdet nehézségei nemsokára meg lesznek törve.

Hazánkban e téren csak az utóbbi hetek nagy havazásai után kezdődött egy kis mozgalom; itt a gyakorlat megelőzte az elméleti fejtegetéseket. Pozsonyban, Szombathelyen, talán másutt is, többen megpróbálkoztak a *ski*-vel, sőt találó magyar neve is megszületett már, még pedig a romlatlan nyelvézékű népajkon. Láttak a környékbeli magyar községek, a mint a furcsa talpakon ide-oda iramodtam a sík

havon, s megtermett a „lábszánykó“ elnevezés, melynél jobbat a *ski*-re nyelvünkön mondani, alig hiszem, hogy lehetne. Sietek a mesterszavát közhasználatra juttatni, hogy a német „*Schneeschuhe*“ szolgál fordítása „*hó-czipő*“, mely itt-ott már felütötte magát, még elég korán gyökere-sen kivesszen és el ne terjedjen.

A lábszánykóhoz a mi havazásaink elegendők, ezt kétségtelenül legnyomatékosabban bizonyítja az az aránylag rohamos meghonosodás, melyet fentebb már említettünk. De felmerül a kérdés, miért nem történt ez már előbb? erre a felelet egyszerű: azért, mert jóformán csak *Nansen* leírásai, utazása következtében ismerjük a lábszánykó alkalmazhatóságát és a lábszánykózás megtanulhatásának módját.

Ezekre kívánok itt bővebben kiterjeszkedni, még pedig a saját tapasztalataim nyomán, melyekre az eddig járó tél és Kőszeg hegyes-völgyes, de lapályos vidéke is, kedvező és bő alkalmat nyújtott; igaz, hogy a havazásokat jól ki is használtam s a napok legnagyobb részét norvég lábszánykóimon kóborolva töltöttem.

Az az elv, melyen a lábszánykó sarkallik: az ellenállás nagyobbitása, laza felszínű anyagokon. A hó ilyen laza állomány; ha tehát sulyosabb test, keskeny felszínnel nehezedik rá, az az ellenállás csekélységénél fogva bele fog süppedni. Jól érezte ezt az éjszakai földségek mozgó embere tél idején réges-régen, nem egyszer nagy keserűségére; segített tehát magán leelőbb is úgy, hogy a hófelülettel járás közben érintkező lábakra deszka-darabokat kötött s így test-súlyát többé-kevésbé a havon tarthatta.

A deszkadarab azonban sima volt, tehát csuszott a havon.

Ezt a csuszást olyképen igyekeztek elhárítani, hogy a sima deszkalapok helyett kör alakú, vessző- vagy kötélfonatu faabroncsokat készítettek s ezeket is sokszor még szőrös állati bőrökkel vonták be. Ilyen abroncsos czipők Norvégiában manapság is szokásosak, sőt a lovak lábaira is alkalmaztatnak, valamint Ausztria egyes havasai közt is; ott „*Truger*“, itt „*Schneereif*“ a nevük. Megvolt tehát a havon való fenntarthatás lehetősége, s a biztos kapaszkodhatóság. Azonban a „*Truger*“-nek még sok mindenféle gyöngéje volt. Először a rajtuk való járás a lábak folytonos szétterpesztését kívánja, a mi hosszabb utaknál nagy fáradságot jelent, sőt lehetetleníti azokat; másodsor pedig az előre jutás csak igen lassan történhetik rajtuk. Ezen bajok kisebb mértékben vannak meg a „*kanadai* vagy *indiai abroncsos czipők*knél“, melyek formára a lawn-tennis játék lapdaütőihez hasonlóak. A fejlődés csakis a lappok és finnek *ski*-jében, a „lábszánykó“-ban jutott teljesen gyakorlati érvényre. A lappok révén terjedt az el a norvégek közt is, kik az ősi

formát lehetőleg javították, tökéletesbitették ugyan, de megtartották. A lábszánykónál a hóra való ellenállást a talpak keskeny, de igen hosszú lapjával érjük el, a minek következése, hogy a lábak járásközben természetes állásukban maradhatnak. Ez az egyik előny. Az által, hogy a lábszánykó, formában, mint gyakorlatban, a közönséges szánykótalpához hasonló, a rajta való haladás aránylag kevés fáradság mellett rendkívül gyors. Ez a másik előny. Így hát a lábszánykó becse ugyanaz a hávon, a mi a korcsolyáé a jegen. Mindazonáltal a korcsolyázás és lábszánykózás között, főleg az eszközzel való bánást értve, tetemes különbségek vannak. A korcsolya végtelenül sima, csuszós felszínű lapra, a jégre támaszkodik, még pedig igen keskeny, rövid és sikos éllel; azon tehát az egyensúlyozás és előre jutás kevdőknek sokkal nehezebb, mint a nagy talpu, puhább és kevésbé sikos hófelszínre támaszkodó lábszánykókon.

Itt a kapaszkodhatás jóval több, tehát az egyensúlyozás — különösen nyílt, sík területen — könnyebb, vagyis a lábszánykózást hamarabb meg lehet tanulni, mint a korcsolyázást. Azonban tovább menve az ügyesség elsajátításában, megfordul a dolog. A korcsolya mindig a sík, sima jéghez van kötve, míg a lábszánykónak sokféle, milyenségre nézve igen különböző hóval, sík, hegyes, völgyes, nyílt és erdős területekkel is számolnia kell. Épen azért a tökéletesség magasabb fokát a korcsolyázásnál hamarabb elérhetjük, mint a lábszánykózásnál.

Mindezeket meg fogjuk érteni, ha ismerjük a lábszánykó alakját és gyakorlati alkalmazását.

A leírás alapjául saját norvég lábszánykóimat választom, melyek az általánosan leginkább használt *Tordenskjold*-fajtához tartoznak. A mint az I-ső ábrán látjuk, hosszú szárnytalpához leginkább hasonlító s valójában igen egyszerű készítmény ez, s a lehető ősi anyagokból: fából és egy kis bőrből áll. Lényeg szerint tehát minden lábszánykó főrészei: a *talpfa* és a *lábszízajzat*.

A talpfa Norvégiában megszokásosabban fenyőből, nyíróból, tölgyből, ritkábban szil-, nyár-, éger- és juharfából készült. A földolog itt, hogy a faanyag szívós, a mellett könnyű és sikos legyen, ne kopjék és jól csusszék a hóban. Alsó lapja sima, csak közepén vonul végig rajta egészen az *orrának* a felhajlásáig 2 cm. széles sekély vágás, a mi arra való, hogy a talp szilárdabban feküdjék a hó színére s jobbra-balra ne kalimpáljon, kütönösen kemény hóban. Ez az alsó lap nem teljesen sima, hanem sikos, kissé homorodott, mely homoruság legnagyobb a közepe táján. Ha tehát a lábszánykót alsó lapjával egye-

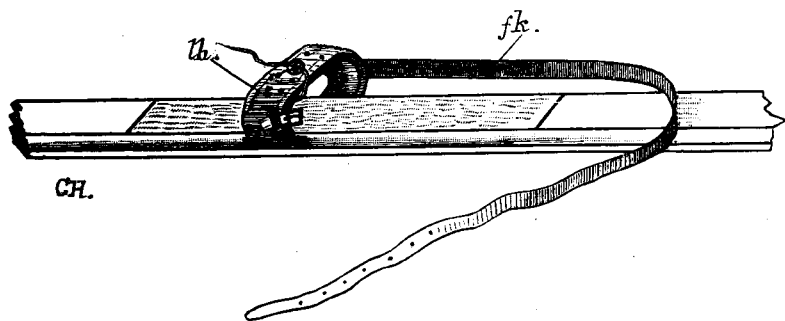
1-ső ábra. Tordenskjöld-féle lábszánykó: 1. felülről (jobb lábra való), 2. oldalról (bal lábra való).
 3. Lábszánykózáshoz való bot. — a. b. c. átmetszet.

nes sikra fektetjük, csak két ponton, azaz *végén* és orrának felhajlásánál fog azzal érintkezni, középen pedig körülbelül 1 cm. tág közt hagy. A talpfa szélessége és vastagsága sem egyforma mindenütt, hanem hosszúságával bizonyos viszonyban áll. Az én lábszánykóimnál ez a szélesség a talpfa végén 6·7 cm, a közepén arányosan szélesedve 7 cm., az orr felhajlása előtt 7·5 cm. Vastagságuk a végén 1 cm, a szijazat táján 2·5 cm, az orr hajlásnál 1 cm. A lábszánykó hosszúsága igen változó, mert itt a talpfák és az azokat használó személy nagysága között létező arány határoz, nemkülönben a hó és terület milyensége. Főszabály e tekintetben: a lábszánykó oly hosszú legyen, hogy föllállítva, az orrának a hegyét elérhessük. Az én lábszánykóim 2·39 méter hosszúak; körülbelül 10 cméterrel hosszabbak, mint e szabály kívánná; de azért választottam ily nagyságukat, mert nyílt és sík területen jobbak a rövidebbeknél.

Felül a lábszánykó a tetszetősb külső kedvéért sötét vagy világos fény mázzal van bevonva, alak szerint nem sima, hanem — mint képünkön látható keresztmetszetből érthető — orrhegyétől az egész hosszúság egy negyedéig gerinczes, kétfelől lefaragott, míg a közepétől előre és hátrafelé lejtősödő, — mindez azért, hogy a rágyülemelő hó könnyebben lehányódjék róla s az egész alkotmány jobban simuljon előre. E célra szolgál a mindkét oldalán futó bevágás is.

Közepén, illetőleg valamivel hátrább, legvastagabb részén, akkora sík lap marad, hogy az oda kerülő láb egyenesen állhat rajta. Erre a lapra szőrellenesen fókabőr, vagy rovátkos gummi darab van szögezve, hogy cipőnk talpa biztosabban oda tapadhasson. Itt van a láb-szijazat is a lábszánykónak lábhoz erősítésére, mely — mint a 2-ik ábrán látható — *lábhegyszijból* (*lh*) és *felkötő szijból* (*fk*) áll.

A lábhegyszij a talpfa legvastagabb részén van keresztül huzva s erős 4 cm. széles bőrből való, melyre lyukak vannak ütve, úgy, hogy

II ábra. Lábszijazat. (Bal lábra való.)

CH.

IV. ábra. A lábszánykó felkötése az arra való czipőre.

bőrsineg segélyével a bele kerülő láb nagysága szerint, szűkebbre, tágabbra fogható. A szerint, a mint a lábszánykó jobb vagy bal lábára illik, van a lábhegyszij egyik oldalára a vékonyabb 2 cm. széles felkötőszij felvarrva, mely elég hosszú, hogy a czipő sarka körül a lábhegyszij másik oldalára erősített csatba szolgáljon.

Nem mindegy, hogy micsoda czipőt használunk a lábszánykózásnál. A főkövetelmény az levén, hogy a láb erősen álljon és mégis mozgékony legyen izületeiben, a szijazat szorosan tartson s még se merevítse meg a lábat. Ennélfogva a mi közönséges czipőformáink kemény talpa, magas sarka, még ha angol sarok — sem alkalmas e célra. Ezért a lappok és finnek közkeletű lábbeli, mint egyenesen lábszánykózásra termett ősi formák lettek divatosakká; azokat utánozzák ma mindenütt. A 3-ik ábrán láthatjuk ezeket az eredeti czipő- és csizmaformákat. Talp és sark nélkül való alsórészük egy bőrcsolnakocskához (magyarán: bocskorhoz) hasonlít, melyre a felső rész varrva van. A lapp czipő (gabmagak) egészen csizmaszabásu, zárt, csakhogy rövid szárát hosszú tarka szalagokkal erősítik a lábszárhoz. éppen a bokán felül, belsejét pedig füves sással (*Carex versicaria*) jól kitömik. A finn csizma nagyon hasonló ehhez, de hosszabb száru.

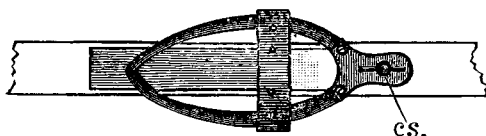
Norvégiában a lábszánykózásra a *lauparsko*-t használják, a mely igazán nem más, mint utánczott lapp czipő. Ennek nincsen talpa, hanem egész alsó része egy darab erős bőrből áll, melyre a közönséges fűzős-czipő felső része van varrva. Orra kissé felhajtott, hogy a lábszánykókra gyülemlő hó a czipőknél le ne rakodhassék s a lábhegyszij és lábhegy között ki ne töltse, ott el ne jegesedhessék s így a láb mozgását ne akadályozza. A *lauparsko*-nak azonban, — a mi a lapp czipőn hiányzik — sarka is van, igaz, hogy nem áll másból, mint egy széles peremű vastag bőrlapból, mely szurkos madzaggal van a talpra varrva. A sarkbőr széles pereme arra szolgál, hogy a felkötő szij a bokáról mozgás közben le ne csuszszék.

A lauparsko mintájára készítettem magamnak én is egy pár lábszánykózásra való czipőt, de hogy a felkötő szij biztosabban fogja át bokámat, a czipők sarka tájára egy bőrfület varrattam, melynek nyílásán áthuzható.

A lábszánykó felkötésénél tehát a lábhegyszij kengyelszerű nyílását akkorára vesszük, hogy éppen csak a czipő orra nyuljék ki belőle, a lábujjak pedig töben mintegy lekötve legyenek, ezután a felkötő szijat a bokán körül, a kis bőrfület át a csatba huzzuk.

Nagyobb utaknál s a gyakorlatban mindenesetre ez a lábhoz erősítés, illetőleg szijazás, jelenleg a legcélszerűbb. A 4-ik ábra mutatja ennek módját s a lábszánykózáshoz tartozó czipő felől is tájékoztat.

Van azonban e legszokásosabb lábszijazaton és felkötési módon kívül a lábszánykó lábra erősítésének még egy másik, nagyon elterjedt, népszerű fajtája, mely főleg Telemarken vidékén divik s a műkedvelők, sport lábszánykózók, művészkedők körében igen kedvelt, sőt e különös czélnak már csak azért is jobban megfelelő, mert ebben a megerősítésben a láb szilárdabban áll (a mire pedig a sportszerű, mesterséges lábszánykózásnál figyelni kell), mint a többé-kevésb lazább, kezdetlegesebb lábszijazatban. A telemarkeni lábszijazatnál (5-ik ábra) a lábhegyszij eredetileg oly tág, hogy a czipő orrát szorosán közélfogja. Belülről, mindkét oldalán, felvarrt bőrfülek nyílásán át, a czipő alakjához mért, kerülék alakra hajtott s bőrrel borított nád, vagy halcsont tartó van, mely a felkötő-szijat pótolja. Ennek két vége egy kis lyraalku fémllemezre van erősítve, melynek közepén hosszukás rész van vágva, hova egy anyacsavar nyaka nyulik be. A lyra-alaku lemezt, a kerülék-alaku tartóval együtt ezen előre vagy hátra lehet tolni s a szerint a lábat erősebben, vagy gyengébben a lábhegy-szijba beszorítani. Hogy a kívánt szorosság állandó maradjon, arra egy kis fejes csavar, cs, szolgál, mely az anyacsavarba illik s a lyra-alaku fémlemezt megszorítja, mozdíthatatlanná teszi. Az e fajta lábszijazatot úgy biztosíthatjuk czipőnkön a lecsuszamlás ellen, hogy ha a széles peremű sarokbőr fölé egy kis bőr-sarkantyut varratunk, mely a sarok peremével egy kis ágyat alkot, hová a kerülék-alaku tartó vége befekhetik.

IV. A Telemarken-ben divó lábszijazat.

A lábszánykózáshoz nem éppen szükséges, de igen célszerű tartozék egy erős, hosszú hegyibot — I-ábra, 3. — végén felvasalva egy, kis köralaku vaslemezzel — hogy a hóba nagyon be ne furódhas-

son — és csucsos vashegygyel ellátva. A bot olyan vastag legyen, hogy reátámaszkodva egész testsúlyunkat jól megbirja.

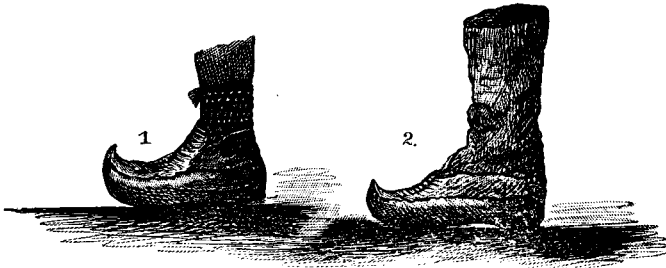
Ezeket tudva a gyakorlat terére léphetünk.

A legelső szabály a lábszánykózásnál, hogy a mozgást, előrejutást nem a lábak felemelésével adjuk, mintha futnánk, hanem ép úgy, mint a korcsolyázásnál, a lábak csusztatásával. Csakhogy a korcsolyázásnál tulajdonképpen mindig egy lábon mozgunk, mert midőn az egyik lábat kifelé vetve csusztatjuk előre s testünk súlyát arra helyezzük, a másik lábat kissé felemeltük, — habár csak rövid pillanatra, mert aztán rögtön ezt vetjük kifelé és előre s a másikat emeljük. A lábszánykózásnál ellenkezőleg a földolog, hogy a lábak szorosan egymás mellett maradjanak s hogy a lábszánykókat ne *kifelé vessük*, hanem mindig párhuzamosan, közel egymáshoz, *csusztassuk előre*. Ha tehát az állásból ki akarunk mozdulni, egyik lábunkat, pl. a balt, előre csusztatjuk, miáltal a jobb lábunk hátramarad s a lábujjak leszorítva levén, sarkunk fölemelkedik s oly helyzetbe jutván, mintha ez a láb hurokba került volna. Ebben a pillanatban a jobb lábat a bal elé rántjuk — a havon csusztatva — azután megint a bal lábat a jobb elé s így váltakozva oly sebességgel, a mint csak birjuk. A test minden csusztatásnál felváltva kissé a térdekre nehezedik, míg az egyik láb mindig megfeszül. Súlypontunkat legjobb állandóan a középen tartani s legfőljebb felső testünkkel kissé előre hajolni. Sik földön a bot szintén segít az előrejutás gyorsításán s itt helyén van a két bot használata is, a melyeket fölváltva használunk s mintegy lépkedve segítjük magunkat velök elébb.

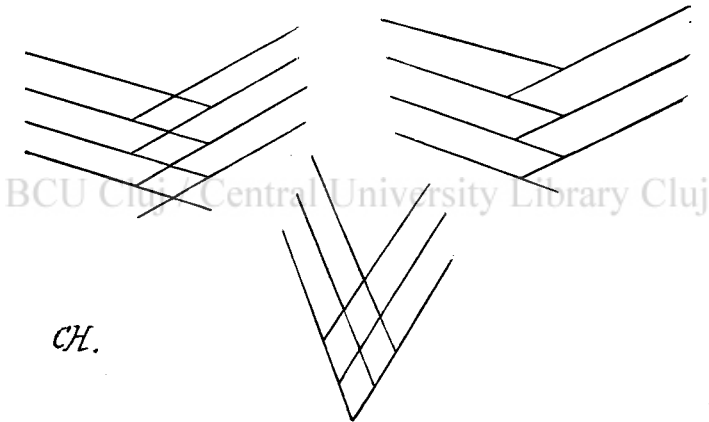
A csusztatászszerű mozgásnál mindig ügyelni kell arra, hogy a lábszánykók mindig egyközűleg haladjanak előre siklásuknál, mert ha nagyon szétterpesztett lábakkal csuszunk előre, hamar elfáradunk s a kellő sebességet nem birjuk lábszánykóinknak megadni; ha pedig nem egyközűleg tartjuk őket, orraik vagy összehajlanak, vagy szétjárnak s mindkét esetben könnyen elbukhatunk, a helyett, hogy előre jutnánk. Azért a jó lábszánykózót már nyoma után is felismerhetjük, mely két folytonosan egyközűleg haladó vonalat rajzol a hó színére.

Némileg másként áll a dolog, mikor dombot vagy hegyet akarunk lábszánykón megmászni. Ha a hegy nem igen meredek s a lábszánykók nem túlságos hosszúak, olyformán hágnak fel *lépkedve* a tető felé, hogy nyomaink azt a rajzot mutassák a havon, melyet a 6-ik ábrán látunk. A körülményekhez képest azonban czikk-czakk vonalban kigyózdva is megkísérlelhetjük a följutást. Igen meredek hegyekre olyformán kerülhetünk föl, hogy a meredekségnek nem arczczal, hanem oldalaslag állunk s egy lábunkat a másik után emelgetve, lépkedünk

fölfelé, mintegy hólépcsőt csinálva nyomukkal, melynek fokai majd oly hosszúak, mint maga a lábszánykó, s ugyanily szélesek is. (Lásd az ábrátja közlemény elején.)

III. ábra. 1 Lapp czipő (Gábmagak). 2. Finn csizma.

CH.

I. ábra. Lábszánykónyomok nem igen meredek dombnak haladásánál.

S bármi furcsán hangozzék, nincs hegy vagy domb, melyet kerülőkkel, ügyes fortélyoskodással meg ne lehetne így is mászni, s nincs az a gyalog ember, a ki, ha egyáltalán felbirna oda jutni, hamarább érhesen a tetőre, mint egy gyakorlott lábszánykázó.

Hegyről lefelé, lankásokon, lejtőkön minden mozgás és lábszűsztatás nélkül jutunk le, még pedig mennél meredekebb az oldal, annál hamarább. Nyílgyorsan surranva, se lát, se hall ilyenkor az ember, iramlik, szinte röpül. Szelid lejtőkön nem épen nehéz ez a lecsúszamlás; de meredek, hirtelen esésű helyeken annál nehezebb, mert teljesen uralkodnunk kell lábszánykóinkon, nehogy megszökjenek tőlünk, mi pedig hanyatt bukjunk. Völgynek ereszkedésnél jobb lábunkat rende-

sen kissé a bal mögé szoritjuk, testünkkel térdeinkre nehezedünk s előre hajlunk ; különben teljesen a lesikló lábszánykókra bizzuk magunkat. Időközben a bottal kormányozzuk magunkat, s ha a sebesség igen nagy lenne, egész súlylál a botokra nehezedünk s úgy fékezzük a gyors haladást.

Hogy előre nem látható akadályokra, mint a hóból kiálló fatörzsekbe, sziklákba ne ütközzünk s mély rétegeknek ne menjünk, menél elébb meg kell tanulnunk az irányváltoztatást, kitérést és hirtelen való megállást. Ezt úgy fogjuk elsajátítani, hogy gyakrabban megpróbáljuk lábszánykóinkat kisebb-nagyobb szögben oldalt vagy épen keresztbe fordítani, a mi különösen gyors iramodásnál a lehető legnehezebb dolog ; vagy pedig a botokkal fékezzük a sikamlást. Erre a gyakorlat tanítja meg legjobban az embert.

Leghihetetlenebbnek látszó azonban az egész lábszánykózás mesterségében az ugrás, úgy magaslatokról a mélybe, mint egyenes irányban nagy távolságokra, midőn az ugró jó darabig szinte röpül a levegőben. Ilyen ugrások 20—25 méternyi, sőt nagyobb távolságokra is tehetők, midőn a magasság szintén vagy 8—12 métert tesz ; tehát igazán bámulatos méretek ! S mégis meg lehet ezeket tenni a másfél méter hosszú talpakkal, ha lejtős helyen hirtelen mélyedés következik, melyen túl ugyanazon szög alatt folytatódik a lejtő. Természetes, hogy az ilyen nagy ugrásokhoz nem elég csupán az ügyesség, biztosság, gyakorlat és bátorság is kell ahhoz, mert az ugrónak nemcsak talpra kell esnie, hanem rögtön tovább is csúsznia, tehát lélekjelenlétét egy percze sem szabad elvesztenie. A hó lazasága teszi lehetővé ezeket a szökkenéseket, nem kell tehát a talaj keménységétől tartani. Ha elesünk, a mi gyakori dolog, legtöbb esetben úgy sem ütjük meg nagyon magunkat.

Arra, hogy jó lábszány-út legyen, nem elég maga a hó, hanem igen sokat határoz annak a milyensége is. Frissen esett, laza hóba a lábszánykók mélyebben süppednek, a talpfa alsó lapjára hócsomók tapadnak, a mi a haladást nehezíti és a csúszót fásasztja.

Ez ellen használ ugyan némileg az, ha már a készítésnél lenmagolajjal beitatjuk lábszánykóinkat, a mi a fát is védi a nedvesség ellen, vagy pedig ha lenmagolaj-firniszszel, még inkább stearinnel kenjük be alúl a szánykótalpakat, de mind ennek ideig-óráig van csak hatása ; ezért a bekenést gyakran kell ismételni. Ép így nem jó a nagy hidegben esett hó sem, mely porszerű, nem sikamlós, habár megjegyzendő, hogy vastag hórétegben még az ilyen havon is hamarabb jutunk előre, mint a gyalog ember. Legjobb a csekély hidegben esett hó, mely összesüp-

pedt s később nagyobb hidegnek volt kitéve; vagy a nagy hidegnél esett hó, mely később kissé megolvadt s azután a felszine megint megfagyott.

Gyakran azonban a nedveses hó jégkemény felszinű, tehát, igen sima; ez a lábszánykózásra megint nem alkalmas, mert a sikos havon a talpfáknak semmi súrlódásuk nincsen; ezért azok ide-oda síklanak. Ilyenkor különben úgy sincs szükség reájuk, mert a hó az embert úgy is megbirja. De ha az így keményre fagyott, csikorgó hó tetejére pár újjnyi friss, laza hó esik, akkor a lehető legjobb lábszány-út kínálkozik.

Ezek után könnyen megállapíthatjuk a lábszánykónak sokféle alkalmazhatóságát. El kell ismernünk, hogy mint téli sport, sokkalta fölötte áll a korcsolyázásnak, nemcsak azért, mert nem köti az embert egy szűk területre — hiszen 70—100 km. tehető meg rajta egy nap alatt — hanem mert a test izom- és idegrendszerét egyszben és összhangzatosan foglalkoztatja, fejleszti. Igaz, hogy első próbáinknál meglehetősen ki fogunk fáradni; de hát ez minden szokatlan mozgásnál így van; az izmok lassanként szokják meg, míg később hozzáedződnek.

Azonkívül mennyi gyakorlati életbe vágó haszna lehet a lábszánykózásnak, a mi a korcsolyázásnak alig van. Mily felüdülés a sokat ülő tanuló ifjúságnak, ha tél szakán a nagy hőmezőkön ide-oda kalandozhatik! Hát még a turistáknak, természetbúvároknak, erdészeknek, vadászoknak, kik oly helyekre is könnyen eljuthatnak a lábszánykókon, hová télen alig birnának más módon elmenni. Katonai szempontból is világosan elképzelhető, micsoda szerepet játszhatnak a lábszánykók téli hadjárat esetén. Hát még a magányos tanyák, vagy hegyek lakói, vagy mások is, hózivatarok, közlekedési nehézségek, forgalmi akadályok, hófúvások alkalmával micsoda hasznát látnák a lábszánykó elterjedésének? Bizony ilyen kérdéseknél mentő dolog az, ép úgy; mint Nórvégia szirtes, szakadásos óriási hegyvilágában.

Hiszem és meg vagyok róla győződve, hogy a lábszánykó néhány év mulva sokfelé ismeretes lesz hazánkban s népünk is meghonosítja eszközei közt. A mi most még hirtelen elterjedését gátolja, bizonyára az, hogy nehezen kapható; csak néhány nagyvárosi kereskedő tartja raktáron; nemkülönben, hogy a vele való bánásról a közönségnek még nincs tudomása. Ha ezek a nehézségek megszűnnek, s ha a norvég mintát a mi faragó mesterembereink is úgy megismerik és eltanulják, mint a gráczia, bécsiek, klagenfurtiak, sőt már nálunk Kőszegen is egy esztergályos, kívül én eddig már három pár ilyen lábszánykót csináltattam: bizonyára hazánkban is oly közönséggé lesz a lábszánykó, mint az általában használt kisebb-nagyobb szánok, s nemcsak haszná-

lata fog elterjedni, hanem arra is bizvást számíthatunk, hogy ügyesebb mesterembereink a téli idő itteni sajtászerűségeihez képest módosítani, tökéletesíteni is fogják az eredeti alakokat s így még inkább lehetővé teszik, hogy ez a hasznos téli járó eszköz ne csak mulatságra, hanem gyakorlati haszonra is annál alkalmasabbá váljék.

Chernel István.

A LÁBSZÁNKÓZÁS.

— Különös tekintettel Kolozsvar és környékére. —

Irta *Markóczy Antal* cs. és kir. főhadnagy.

Néhány év óta széles körben megbeszélés tárgyát képezi a lábszánkó (*ski*) és használata, sokat is irtak erről a tárgyról, úgy hogy talán érdekes lesz ezt az egész Európában ismeretessé és kedvelté vált sportot megvilágítani.

Nem bocsátkozhatom itt a *ski* minden faitájának és ezek használatának részletes tárgyalásába, hanem csupán röviden ki akarom fejteni ennek a sportnak a sportkedvelő közönség részére való jelentőségét és fontosságát. Arra a meggyőződésre jöttem, hogy a lábszánkózás igen egészséges hatást gyakorol, úgy hogy az orvosok uraknak és hölgyeknek gyógyszer gyanánt rendelik a lábszánkózást, mint a

hogy az orvos fürdőt, vagy déli vidéken való tartózkodást szokott rendelni.

A mi vidékeinken azok a hófúvások, melyektől annyira félnek, valóságos jótétemények a lábszánkózók részére, lehetővé teszik, hogy játszva másszanak meg magas hegyeket, hogy aztán suhogó rohanással lecsusszanak.

A lábszánkózás jobban erősíti a testet, mint a korcsolyázás. Van ezenkívül egy másik előnye is, nevezetesen az, hogy felüdíti a lelket, azon számos benyomás által, melyet a hócipővel szaladó magába gyűjt.

Maga tör utat magának, nem riasztja vissza hegy és szakadék, uralja a vidéket, nem köti semmi, mert valóban szabad. Játszva tesz meg akkora utat, a mekkorát különben csupán gőzparipával volna képes megtenni.

Természetes, hogy a lábszánkózás sokkal érdekesebbé válik akkor, ha egész társaságok alakulnak és kirándulásokat rendeznek, mert magános bolyongás csupán a természetnek csak különös és lelkes barátját volna képes hosszabb ideig érdekelni.

Az erdélyi részekben a lábszánkózást nagyobb mértékben először *Berger* ur, a 31. gyalogezred cs. és kir. századosa gyakorolta *Nagyszebenben* és környékén.

Berger százados ur, a ki mellelleg megjegyezve, kitűnő medvevadász és turista, a kinek nevét Európaszerte ismerik és a ki már óriási termete miatt is imponáló alak, egyenesen *Norvégiából* hozatott magának egy pár *ski*-t és rövid idő alatt pompás eredményt ért el. Ezáltal a 31. gyalogezred több tisztje kedvet kapott, megtanulta a lábszánkózást és betanított rá néhány altisztet is.

Az említett százados 1893. márcz. 2—5-éig egy tiszttel és két altiszttel katonai őrzésmenetelt tett meg lábszánkón, igen nehéz viszonyok közt *Nagyszebenből* a *Zibin*-hegyen át *Petrozsényig*, a mi légvonalban 113 kilométert tesz ki.

A menetelők 2156 méternyi magasságra másztak, mindenütt magas hóban és éjszakán át részint a szabadban tanyáztak, részint ablak nélküli, gazdátlan kunyhókban.

Lassu és fáradságos volt a menetelés a magaslatokra, de aztán villámgyorsan haladtak a lejtőn, különösen olyan helyeken, a hol a hó kissé meg volt fagyva.

A negyedik napon este 8 órakor elérték *Petrozsényt*. A lakosság nem akarta hinni, hogy ilyen időben az erősen behavazott hegységet megmászták. Tényleg addig azon a hegységen télen senki sem kelt át, a mi lábszánkó nélkül lehetetlen is.

Lurs, bécsujhelyi cs. és kir. vivómaster és tornatanító 1893. jan. 23-án és 27-én katonai őrzőjáratot végzett *Bécsujhely* és *Grác* között. A részleteket egyik sportlapból vesszük át *Silberer* Viktor tollából a következőkben :

Az őrzőjárat 1 törzstisztből, 13 főtisztből és 4 altisztből állott és az volt a feladata, hogy egy részével a *Weihselen* át, a másik részével *Friedbergen* és *Kartbergen* át minél gyorsabban érjen *Grác*ba.

Az őrzőjárat a 122 kilométernyi utat 34 óra alatt tette meg. Ebből lábszánkón 8 órát tettek meg, gyalog 9 órát, a pihenés és az egyszeri éjszakázás 17 órát vett igénybe.

A hóviszonyok csupán részben voltak kedvezők, ezért gyakran kellett gyalogolni.

Az ut utolsó részét egy *Grác* előtti *Ries* nevű hegyormáról a városig örületes gyorsasággal tették meg.

Baleset nem történt, csupán egy *ski* tört el és néhány bőrhorzolás esett meg.

Ausztria-Magyarországon ez volt az első nagyobb, lábszánkóval megtett ut.

Kolozsvárott is meglehetősen szépen fejlődött a *ski* sport. A katonatisztek közül a következő urak foglalkoznak a *ski*-vel : Maasfeldi lovag *Kalser* vezérkari százados, a vezérkarhoz beosztott lovag *Unschul* főhadnagy, továbbá *Haagner*, *Holzer* és *Markóczy* főhadnagyok és *Zakariás* hadnagy, az 51. gyalogezredből.

Küülök az arisztokrácia köréből üzik néhányan a skifutást.

Az idei tél, fájdalom, nagyon kedvezőtlen volt a lábszánkózásra, mert a legfőbb szükséglet, nevezetesen a hó, hiányzott hozzá.

Arra az esetre, ha van hó, nagyon kedvező környéke van *Kolozsvárnak* a lábszánkózásra és pedig a skivel való járás megtanulására alkalmas a *Fellegvár* és a *Törökvágás* közt fekvő medence, a *Nádas* felé hajló lejtővel, aztán *Felek* stb.

Nagyobb menetekre alkalmas és ajánlható a *Tordára* vezető ut, aztán a *Bánffy-Hunyad* és a *Szamos-Ujvárra* terjedő utak.

Mielőtt azonban arra vállalkozni szabad volna, hogy nagyobb utat tegyen az ember, ajánlatos, hogy magát *Kolozsvár* legközelebb fekvő környékén jól begyakorolja. A lábszánkóval való járás megtanulása nem nehéz, de tökéletességig az ember fölötte nehezen képezheti ki magát, mert ennél a sportnál is, mint mindenik másnál, a gyerekkortól kezdve kellene gyakorolni. *Norvégiában* a gyermek 4—6 éves korában már kezdi a lábszánkózást és a tanulók, egész tanintézetek, tanítók vezetése mellett nagyobb kirándulást tesznek skivel.

Ausztriában az osztrák *ski*-egylet maradandó érdemeket szerzett magának a *ski*-sport terén.

A *pötzleindorfi* gyakorló téren naponta száz meg száz egyleti tag gyűl össze, hölgyek, urak, gyermekek, a kik hódolnak ennek az egészséges sportnak. Rendeznek aztán versenyeket is, melyeken ezerekre megy a résztvevők: versenyzők és nézők száma.

Magyarországon nincs még egylet, mely különösen ezzel a sporttal foglalkoznék.

Most arra a kérdésre térünk: hogyan tanulja meg az ember a lábszánkózást.

Fontos dolog a *ski* kiválasztása. Az ember csak jó és szilárd darabot vegyen, inkább fizessen néhány forinttal többet.

Jó lábszánkón sokkal könnyebben lehet megtanulni, eztán kedvvel és örömmel lehet folytatni a lábszánkózást, a rossz *ski* pedig igen kellemetlen következményeket okozhat.

Ép oly fontos a *ski*-nek a lábhoz való erősítése.

Mi, az 51-ik gyalog ezred tisztjei 31-ik gy. ezredbeli bajtársaink javaslatára a nagyszebeni játékaru gyár részvénytársaságnál rendeltük meg lábszánkóinkat, s ezekkel nagyon meg vagyunk elégedve.

Egy pár *ski*, hozzá való bottal együtt 9 frt 50 krajczárba került. A *ski*-nek akkorának kell lennie, a mekkora magasságu, az, a ki fut velök, a lábától a fölfelé nyújtott kezének ujjahegyéig.

A lábon való megerősítésnek úgy kell történnie, hogy az ember még letérdelhessen.

Kezdetben mérsékeltén meredek helyen gyakorolja magát az ember, lehetőleg sima felületű területtel.

Járt uton soha nem ajánlható a lábszánkózás. Az ember maradjon a réteken, vagy szántóföldeken. Főelv az, hogy a lábakat nem szabad a földről felemelni és a hóczipőket mindig párhuzamosan kell tartani.

Ha az ember így bizonyos gyakorlottságra szert tett, annyira pl., hogy nem bukik el tulságosan gyakran és nem akadályozza társait a lábszánkójával, akkor át lehet menni meredekebb helyre is, most már a botot is lehet használni.

Hegyre föl kanyarulatokkal megy az ember meredek szakadékoknál úgy, hogy az ember oldalt mintegy fokonként lép, vagy pedig keresztben előre rakja lábait.

A botot lejtőnél fék gyanánt kell használni, továbbá az *ív* alakú kitérésekre szükséges.

Ha lejtőnél az ember fékezni akar, akkor a botot hátul a hóba

kell nyomni és pedig lehetőleg közel a lábszánkó hátulsó végéhez. Ha már lehetetlen tovább fékezni és az ember veszedelmes akadály elé jutott, akkor vesse magát az ember jobbra, vagy balra a hóba, a mi mindenesetre sokkal kellemesebb mint, ha egy gödörbe, vagy mélységbe zuhanna.

Arra, hogy az ember kisebb akadályt kikerüljön, a botot egyik oldalra támasztja, a test súlyát is arra az oldalra viszi az ember és így ívet ír le.

Ezt az íves haladást nagyon be kell gyakorolni, mert igen sokszor van rá szükség.

Végül az ugrást is meg kell tanulni.

Előbb kisebb helyekről kell ugrani $\frac{1}{2}$ —1 méter magasságról leugrani és arra vigyázni, hogy az ember ne rekedjen meg, hanem, hogy ugyanazzal a lendítéssel egyuttal tovább is haladjon.

A lábszánkózásnál minden megeröltetés nélkül levő tartással kell lenni, a térdeket mindig kissé előre hajlítani.

Gyakorlott ugrók könnyen ugorhatnak 10—15 méternyi távolságra és 8—10 méternyi mélységre. Általában semmiféle szerencsétlenség sem szokott történni ha csak az ugrásnál nem.

A lábszánkózásnál a legnehezebb gyakorlatok közzé tartozik a hirtelen való megállás. Ez azért szükséges, hogy az ember biztosítsa magát a mélységekbe való beleszaladástól, vagy a fáknek, szikláknak rohanás elől.

A ski-vel hirtelen történő megfordulást, vagy félrefordulást úgy kell tenni, hogy az ember addig ugrik, míg a kívánt irányba jutott, vagy pedig először az egyik, aztán a másik lábát fölemeli és oldalt fordítja.

Jó lábszánkózó naponként átlag 100 kilométert haladhat, természetesen kedvező terepviszonyokat és jó havat feltételezve.

Fontos a lábszánkózásnál a *ruházat*.

A legfőbb szabály: könnyen, de melegen öltözködni, különösen a lábakat kell a nedvességtől megóvni.

Végül ismét rá kell utalnom e sport fontosságára és ennek az egészségre gyakorolt hatására.

Reméljük, hogy a lábszánkózók száma évről-évre szaporodni fog.

IDŐJÁRÁS ÉS TURISTASÁG.

Irta és az E. K. E. brassóvármegyei osztálya estélyén felolvasta *Molnár Endre*.

Az emberi természetben fekszik, hogy mindenki bizonyos előszerepet játszik az időjárás kérdésével, mivel az időjárás nagy szerepet játszik az életben s nemcsak a gazdaságra, hanem minden rendű és nemű foglalkozásra hatalmas befolyást gyakorol. Nem kevésbé fontos a turistára nézve, ki gyakran van az időjárás szeszélyének kitéve s hogy szép fekvésű városunk kellőleg az idegenek által nem látogatottatik, sőt annak gyönyörű kiránduló helyeit még lakosai sem képesek eléggé kihasználni, okát kétségkívül abban leli, hogy hazánk ezen legesőbb vidékén az időjárás esélyei nagyon bizonytalanok s a szabadban időző turistát mindig gyorsan változó áramlatok és csapadékok támadják meg, melyek nemcsak ruházatát, hanem egészségét is veszélyeztetik s e miatt épen a miveltebb és kényesebb osztály kénytelen ezen egészséges és szórakoztató kedvteléstől tartózkodni.

Felette hasznos volna tehát, ha a bekövetkezendő időváltozást legalább félnappal előre ki lehetne számítani. A mi nem tartozik a lehetetlenségek közé, mert a meteorologusok azon máris sikerrel fáradoznak; így a budapesti központi meteorologiai észlelő intézet számításai 100 eset közül 85-ször beválnak. Épen azért turistasági szempontból nem lehet a dolog elől kitérni s nem volna szabad, hogy az illető vidék havi normális középegyenértékeinek pontos kimutatása egy turista-kalauzból is hiányozzék, mert azt az utazó-közönség, mint tájékoztatására szolgálót, bizonyára szívesen fogadná.

De míg a meteorologia, mint az összes légi tünemények tudománya, az időjósítás mesterségével csak mellékesen foglalkozik s jöven-

dőlései, a beteljesedés százalékarányát tekintve, legfennebb valószínűeknek mondhatók, addig ezen kedvező számarány is csak a központra nézve áll fenn s bár erre nézve helyi adataink nincsenek, de dr. Klein hamburgi tanár megfigyelései szerint azok távolabb fekvő helyeken mintegy 7 százalékkal kedvezőtlenebbek. A helyi észleletekre vonatkozólag *Szontágh* Gusztáv, az itteni meteorológiai állomás észlelője a „Brassó“ mult évi 11-ik számában egy kimutatást tett közzé, melyben megjegyzi, hogy Brassóban a megfigyelések ugyan több, mint 40 év óta folynak, de nélkülözik a teljességet és folytonosságot, úgy hogy a rendelkezésre álló anyag fel nem dolgozható. Azonban a tapasztalattal megegyezőleg mégis kitűnik említett kimutatásból azon körülmény, hogy nálunk a kirándulásra alkalmas hónapok közül július a legváltozékonyabb, szeptember pedig a legegyszerűsebb s ezért városunk szűkebb határán kirándulásra a szeptemberi napok ajánlhatók.

De másfelől a meteorológia csak most fejlődő tudomány, melytől nem lehet ugyan eltagadni, hogy az időváltozásokra felállított szabályai helyes tudományos alapokon nyugosznak, mely azonban ezen szabályoknak közvetlen hasznát venni ez idő szerint még nem képes, hanem kénytelen kombinációit, — mint egy inductiv módszert alkalmazva, számtalan helyen tett megfigyelésekre fektetni s talán további évtizedeken keresztül gyűjtött adathalmazra lesz szüksége, hogy megbízható eredményt tudjon felmutatni.

E szerint tehát egyelőre le kell mondani arról, hogy a meteorológiai intézetek jelzései turistasági szempontból abszolút értékben felhasználtsanak. De abból nem következnek, hogy a bekövetkező időjárás más uton megállapítható ne lenne.

Köztudomásu, hogy magában a természetben számtalan olyan jelenséggel találkozunk a szemlélő, melyekből az időváltozásokra néha órákkal előre teljes alappal lehet következtetni. A Freiburgban, dr. Wildermann Miksa által kiadott „Jahrbuch der Naturwissenschaften“ című folyóirat 1886-iki évfolyamának 422-ik lapján egy rövid értekezés jelent meg, mely nagy apparatussal tárgyalja azon kérdést, hogy minő befolyása van az időváltozásoknak az emberi és állati szervezetekre s melyből meggyőzőleg kitűnik, hogy a bekövetkező időváltozások az állatvilágban észlelhető számtalan tünet által rendszeren jó idővel előre bejelentik magukat. Ha már most hozzátesszük említett értekezésben felsorolt jelenségekhez a légkörben és növényvilágban mutatkozó s könnyen észrevehető hasonló jelenségeket, akkor egész légio egyszerű tapasztalati ténynyel állunk szemben, melyek kétségkívül a turistára nézve is érdekel birnak, mert az időjósítás szempontjából mindenki által felhasználhatók — és melyek a velők foglalkozók által — bár minden rendszer és számítás nélkül, — de bizonyos sikerrel eddigelé is felhasználtattak.

Ha este csöndes délnyugati légáramlat mellett a nyugati látóhatár széle halvány rózsaszinben uszik, az egen szabályos cirrusok szállanak, a szunyogok nagy csapatban tánczolnak, a zöld béka a mocsárt elhagyja, ha éjjel a csillagok fénye nyugodt, a békák nagy zajt ütnek, ha reggel a légy a szobából kimenekül, a pók fészkeinek hátat fordít,

a kukac az elhagyja lakását, a fecske magasan csapong s őszszel békanyál repül a légben, ha dohányunk nagyon megszárad, ha továbbá a csuzban, régi sebekben szenvedő, vagy tyukszemmel bíró egyének beteg részeikben könnyebbülést éreznek, — ugy ezen jelenségek egybevetéséből egész biztosan az következik, hogy a bekövetkező 5—6 óra alatt szép idő marad. Ha ellenben a lemenő nap sárgásszürke fényvel vonja be az eget, ha kumulusak, vagy stratusok gyorsan jelennek meg, ha a béka a víz fenekét keresi, ha éjjel a csillagok fénye feltűnően lobog, a holdnak széles udvara van, ha reggel a páva, varju s a házi állatok erősen kiáltanak, a pók a fészke felé fordul s a légy a boszantásig élénk kezd lenni, ha továbbá a csuzos, tyukszemes egyének ideges fájdalmat éreznek a beteg tagban, — ugy ezen jelenségek összehasonlítása esetén nem kevesebb biztonsággal állíthatjuk, hogy a legközelebbi 8 órán belül esőt vagy zivatart kapunk.

Bármily megszokottak és kicsinyesek a felsorolt jelenségek, a belőlük vont időjósítás helyességét még senki meg nem czáfolta s azok tényleg a legegyszerűbb természeti alakra vihetők vissza. Ugyanis mikor nedves a lég és nagy a légnyomás, ez ugy az embert, mint az állatot lehangolja, a szárnyasok s apróbb állatok nagy fokban ingerültek, a kisebb rovarok nem képesek magasan szállani s a táplálékát kereső fecske figyeltelen őket regiokban felkeresni; a pók nem számítva zsákmányra, figyelő állását elhagyta; a lemenő nap sugarai a párás légben megtörnek s a csillagokból érkező fénysugár a sűrű pára által utjában zavarva, folyton vibrál és tánczol. Tiszta, száraz időben pedig éppen az ellenkező tünetek állanak be. — Az ugynevezett békanyál számtalan apró bogárka szövevényéből áll, mely parányi állatkák finom szerveikkel jó előre megszimatolják a tartós, szép időt s ekkor fonalaikat elszabadítván, azokon hosszú légi utjokra kelnek. A tyukszem, e nagy tekintélyre vergődött időjós, hirnevét szintén egyszerű fizikai oknak köszönheti, a mennyiben ő maga nem egyéb, mint egy megkeményedett, ékben végződő bőrréteg, melyet a vastag és nedves időben kidagadó felső réteg, meg a lábbeli az érzékeny aísó hártýára szorítanak s ezáltal szuró fájdalom érzését keltik föl.

Ismeretes a szászhermányi uton közeledő székely mondása: „Esső lesz Barassóba, mett pelpál a Czenk!“ Még a Czenknél is jobb időjós ránk nézve a feketehalmi hegy, mely rendszeren a közelgő légáramlat utjába esik. Mikor a magyar orvosok és természettudósok tavalyelőtt városunkban tartott vándorgyűlésén *Römer Gyula* brassói tanár a Barczaság hegyeiről felolvasást tartott, akkor hallottuk tőle a következő mondást: „Hat der „Zeidner“ einen Hut, dann wird das Wetter gut; Hat er einen Kragen, dann kannst du's wagen; Hat er einen Degen, so giebt's Regen.“

A felsoroltakon kívül sok hasonló közhiteles szabály van, melyeket összegyűjteni azért sem volna hálátlan munka, mivel a leirt fénytűnemények, párák és állati szövetek mindannyian a legtökéletesebb baro-, hygro-, balo- és thermometereket képezik, melyek a mesterségesen előállított hasonló eszközök felett azon szembeötölő előnnyel bírnak, hogy nemcsak akkor mutatnak nyugtalanságot, mikor a nyo-

más, illetve hőváltozás a magasabb rétegekből lefelé a föld színéig eljutott, hanem a legmagasabb és legtávolabb eső rétegekben folyó procesust is híven jelzik, már pedig az időváltozások forrongásai nem a mi közelünkben, hanem a magasabb régiókban mennek végbe.

A dolog nagyon természetes s bizonyos fokban kecsegtető. Ha kivihető volna, hogy egy nagyobb társaság álljon össze s annak tagjai fenti irányban folyton megfigyeléseket tennének s tapasztalataikat egy helyen híven bemondanák, az ekként begyűlt adatok egybehangzása esetén a bekövetkező időváltozást kisebb területre a legnagyobb valószínűséggel pár órával előre meg lehetne állapítani. S ekkor azt csak különféle színű lobogóval kellene jelezni s a megzavart kirándulások száma a minimumra volna szorítva.

EGYESÜLETI ÉLET.

SZÁSZ TESTVÉREINK ÜDVÖZLETE.

Az erdélyrészi szász Kárpát-Egylet vezetői hazafias, nemes érzéstől áthatva, mindig testvéries, barátságos érülettel voltak egyletünk iránt és őszinte testvéries indulattal viszonzták a mi érzelmeinket. A szebenvármegyei Kárpát-Osztály alakulása alkalmával derék testvér-egyesületünk ismét fölhasználta az alkalmat arra, hogy kifejezze ügyünk iránt érzett rokonszenvét.

Örömmel közöljük a derék és hazafias üdvözetet, mely igaz lelkesedéssel töltötte el egyletünk tagjait. Az üdvözet így hangzik:

Az erdélyrészi kárpát-egyesület Szebenmegyei osztálya alakítása felőli folyó hó 10-én kelt becses értesítését szívélyesen megköszönve, hazafias tisztelettel, őszinte örömmel üdvözöljük az új osztályt, reméljük s óhajtjuk, hogy nemcsak egymás mellett fogunk mi működni azoknak a feladatoknak a megoldására, melyek a turisztaságot előmozditják, hanem, hogy épen ezen új osztály minket a társadalmi életben és a közügyek terén egymás mellé fog hozni és létesíteni köztünk azt az igen tisztelt testvér-egyesület által hangsúlyozott mindnyájunk által óhajtott testvéri szövetséget, mely a haza javára annyira hasznos és jövő fejlődésünkre nézve annyira becses.

Mi pedig részünkről mindig igyekezni fogunk a számos év folyamán gyűjtött tapasztalatainkkal, gyűjteményeinkkel a legjobb tudomás és tehetségünk szerint az új osztály támogatására lenni s rajtunk ne muljék annak

bebizonyítása, hogy mind a két egyesület e közös czél elérése utáni törekvésben verseny és irigység nélkül mindig csak testvéri egyetértésben dolgozhatnak, hogy a kölcsönös megegyezést, barátságos érintkezést az együtt munkálás ezen terén örömmel keressük, valamint, hogy a munka-körben is a legjobb erőinket az igen tisztelt testvéregyesülettel karöltve, drága imádott hazánk javára akarjuk tevékenységünket szentelni.

Hazafias üdvözlettel sok szerencsét és sikert kívánunk az új osztálynak!

Nagy-Szebenben 1894. évi január hó 12-én tartott választmányi ülésünk nevében. Kiváló tisztelettel

Dr. Bruckner Vilmos,
elnök.

Sigerus Emil,
titkár.

A KÖZPONTBÓL.

1. Választmányi gyűlés.

— 1894. jan. 10-én. —

A jan. 13-án tartandó közgyűlést megelőzőleg délután az E. K. E igen érdekes és látogatott előkészítő választmányi ülést tartott, melyen *Bethlen* Bálint gróf elnökölt, ott lévén *Feilitzsch* Arthur br. ügyvezető alelnök, *Sándor* József tiszteleti tag, *Szádeczky* Lajos dr. a kolozsmegyei osztály elnöke, *Rudnóti* Dezső titkár, *Kolbenheyer* Bertalan és *Kuti* István jegyzők, *Veress* Endre szerkesztő, *Szekula* Ákos és *Eöry* Ernő számvizsgálók, *Mannsborg* Sándor br., *Márki* Sándor dr., *Merza* Gyula, *Bede* Jób, *Vikol* Simon stb. választmányi tagok.

A titkári előterjesztésekből a választmány éljenzéssel fogadta *József* kir. herczegnek alapítóként való belépéséről a jelentést és szintén éljenzéssel *Römer* Gyulának a szász kárpát-egyesület brassómegeyi osztálya elnökének levelét, melyben kijelenti, hogy «minden olyan törekvést, mely a magyar és a szász lakosság közötti békét és barátságot fejleszti, örömmel támogat.»

A távollevő pénztáros és szerkesztő nevében szintén a titkár tett jelentést a pénztár december havi forgalmáról és az «Erdély» utolsó kettős füzetének megjelenéséről. Ezzel kapcsolatban bejelenti titkár, hogy ugy *Beregszászy* László pénztáros, mint *Veress* Endre szerkesztő állásukról, másnemű hivatalos elfoglaltságuk miatt, lemondanak. A tisztikari tanács nevében indítványozza, hogy e lemondások, miután állásukban ismételt kérés daczára megtartani e két derék tisztviselőt nem lehetett, vétessék sajnálattal tudomásul és buzgó lelkiismeretes fáradozásukért jegyzőkönyvi köszönet szavattassék. Választmány ily értelemben határoz és az állások betöltése iránt a közgyűlés intézkedését fogja kikérni.

Az 1893. évi zárószámadásokról szóló számvizsgálói jelentést, valamint az 1894. évre vonatkozó költségvetési előirányzatot, a választmány maga részéről elfogadván és megerősítvén, közgyűlés elé terjeszti.

A vagyon gyarapítás a vonatkozólag *Szekula* Ákos számvizsgáló és *Beregszászy* László pénztáros hosszabb indítványt terjesztenek a választmány elé, melyet a tisztí kari tanács is elfogadásra ajánl. A választmány ennek alapján külön kérelmet határoz intézni a pénzügyhatóságokhoz, a főurakhoz, főpapokhoz stb., hogy nagyobb összeg adományozásával az egyesületet erősítsék. Ezzel kapcsolatban kimondja, hogy a *tagsági díjakat ezentúl postai megbízással fogja behajtani* és osztályszervezési akciójával kimegy az Alföldre is, hogy a természeti szépségekben nem gazdag vidékek lakosságát Erdély felé irányítsa.

Ölvestatik a Magyar Történelmi Társulat véleménye a helynevek helyesbítése kérdésében, melyben örömmel fogadván az egyesület ezen irányu akcióját, kijelenti, hogy a régi magyar helynevek visszaállítása tervét helyesli és ahoz hozzájárul, azonban új nevek gyártását a historia szempontjából sem tartja helyesnek, mert akár magyar, akár idegen legyen is a helynév, -- mint például nyelvünknek az abban meghonosodott idegen szókincs. Választmány tudomásul véve a Történelmi Társulat véleményét, azt a helynév bizottsághoz teszi át

A kolozsvármegyei osztály alapszabályt módosító indítványa a tavalyi közgyűlés által a folyó évi közgyűléshez tételve át, választmány azt azzal a véleménnyel viszi a közgyűlés elé, hogy az osztálypótlékok ügye, mely ez indítványnak indító oka volt, rendezetvén, az alapszabály-módosításnak szüksége most nem forog fenn.

Sándor József tiszteleti tag ajánlatára indítvány terjesztetik a közgyűlés elé kormánysegély kieszközlése végett.

A fogarasmegyei osztály alakuló gyűlése közbejött akadályok miatt jan. 15-éről elnapoltatik.

A székelyfővárosi osztály ügyrendje megerősítés végett a közgyűlés elé terjesztetik.

Örömmel vette tudomásul a választmány, hogy a buzgó brassómegyei osztály jan. 24-én E. K. E. bált rendez, erre vonatkozólag intézkedni fog a képviselteségről.

Általános tetszéssel találkozott végül *Merza* Gyula indítványa, mely az ezeréves kiállítás *nemzetközi turista-kongresszus* rendezését javasolja. A választmány pártolólag terjeszti a közgyűlés elé

Több apróbb ügy elintézése után az ülés feloszlott.

2. Harmadik rendes közgyűlés.

— 1894. jan. 12-én. —

Az Erdélyrészi Kárpát Egyesület jan. 12-én délelőtt 10 órakor tartotta a város házában *harmadik* rendes évi közgyűlését, mely a legszebben, élénk érdeklődés mellett folyt le. A jelentésekből látható, hogy az egyesület a lefolyt évben derekasan dolgozott és szép sikerei voltak. A közgyűlés a jelentéseket éljenzéssel kísérte.

A gyűlést különben *Bethlen* Bálint gróf, orsz. képviselő, elnök és *Feilitzsch* Arthur báró ügyvezető társelnök vezette. A tisztikarból ott voltak *Kornis* Viktor gróf alelnök (Szent-Benedek), *Deák* Albert jogtanácsos, *Radnóti* Dezső titkár, *Beregszászy* László pénztáros, *Szekula* Ákos és *Eöry* Ernő számvizsgálók, *Veress* Endre szerkesztő, a tagok közül *Bethlen* Gábor gr. orsz. képviselő, *Sándor* József tiszteleti tag, *Merza* Lajos, mint az E. M. K. E. képviselői, továbbá *Aczél* Sándor dr. honvéd főorvos, *Bede* Jób, *N. Fekete* Béla, *Gámán* József dr., *Herepei* Iván, *Finály* Gábor, *Jékely* Dániel dr.,

Kozma Ferencz, Lengyel Lajos, (Erzsébetváros), Mannsberg Sándor báró, Márki Sándor dr., Moldován Gergely dr., Merza Gyula, Szádeczky Lajos dr., Szász János, Felits Ödön (Torda), Vikol Simon stb.

Elnök üdvözölvén a szép számban megjelent tagokat, általánosságban jelenést tesz az egyesület örvendetes fejlődéséről és kiemeli, hogy tagjaink számával már utolértük valamennyi turista egyesületet és a folyó évre tervbe vett intézkedések után bizonyára elsők leszünk ezek közt mindenben Fontos nemzeti és közgazdasági feladatok várják egyesületünköt a megoldást és hiszi, hogy azzal a buzgalommal és áldozatkészséggel, melylyel a tagok az egyesületet támogatják, könnyen el lehet érni ez. A gyűlést végül megnyitván, a jegyzőkönyv vezetésére *Herepei Ivánt*, a jegyzőkönyv hitelesítésére *Kornis Viktor* gróf alelnököt és *Aczél Sándor dr.* rendes tagot, a számadások felülvizsgálására *Velits Ödön* polgirmester és *Merza Gyulát*, a jelölések megejtésére *Mannsberg Sándor báró, Eöry Ernő* és *Radnóti Dezső* tagokat kéri fel és elrendeli a tárgysorozat első pontja szerint a titkári jelentés felolvasását.

Radnóti Dezső titkár olvasta fel azután az egyesület évi működéséről szóló jelentését, mely a következőleg hangzik:

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Számot kell adnom egy év munkásságáról. Az erdélyrészi hazafias társadalom legfiatalabb, de egyik legfontosabb alkotása egy évi működéséről kell jelentést tennem. Kötelességem e jelentést a közgyűlés ideje keretébe szorítanom és így ez csak a legrövidebb vázlat lehet. Azonban azokat, a kik részletesen akarják ismerni ügyeinket, hivatalos folyóiratunkra, az „Erdély“-re utalom, hol minden apró részlet az igen tisztelt tagtárs urak tudomására hozott.

*

Egyletünk mult évi történetét nem kezdhetem meg szebben, mintha hódolattal teljesen emlékeztem meg a legmagyarabb kir. herczegről, *József* ő fenségéről, ki czéljaink nemzeti fontosságát, küldetésünk szükségességét mintegy legmagasabb helyről jövő kegygyel és szeretettel szenteltve, belépett alapító tagjaink sorába és odaállott dolgozó munkásaink közé.

A lefolyt év különben egyesületünkben forduló pontot jelez. Az alapszabályszerű kötelességekből — védőnknek az E. M. K. E.-nek irányítása, folyton tapasztalt támogatása és mint jó gyermekére az édes anya, éber örködése és gyámolítása mellett — ez évben fejlett ki egyesületünknek az az apostoli küldetése, hogy békítsen, hogy szeretetet hirdessen mindazoknak, *a kik békétlenkednek és a kik gyűlölnék.* A lelke, a szive jegezesedett ki egyesületünknek ez erkölcsi feladatokban, melyeknek helyességét a magyar kormány is bátorítólag, biztatólag elismerte. E vezérével alapján haladtunk tovább, nem riasztván vissza az izgatató ujság czikk és ellenséges beszéd, mert a béke öli az izgatás fulánkját és a szeretet szeliddé teszi a gyűlöletes beszédet.

*

Egyesületünk e benső, erkölcsi feladata élesen domborodott ki először Brassóban, hol a szász testvérekkel és később Kolozsvárt, hol a balázsfalvi oláh ifjúsággal köténk barátságot és szövetséget, hogy *e haza mindnyájunkké és abban mindngájan egyakarattal az ő főlvirágzásán dolgozunk.*

A mi munkánk — egyesületünk munkája — e tekintetben igen változatos és igen sokféle volt.

Lássuk először, hogy hányan vagyunk a zászló alatt, melyet lobogtatunk. E tekintetben — mert folyton hallszük a panasz ellenünk — nem árt egy kis összehasonlítás. Tudjuk, hogy egyesületünk 1891. év május 13-én alakult meg 600 taggal, az 1892-ik évben pedig 1600 tagról tettünk jelentést, most e számnak kétszeresét, azaz majdnem 3000 tagot jelenthetünk be az igen tisztelt közgyűlésnek. Az összehasonlítás eredménye a rokon egyesületekkel ez: Magyarországon a legrégibb ily egyesület tudvalevőleg a Magyarországi Kárpát-Egyesület, mely jelenleg 21 éve daczára sem tud többet 3000 tagnál kimutatni. A szebeni Kárpát-Egyesületnek, mely jelenleg 15 éves, 1891-ben 1511 tagja volt és XV-ik évi közgyűlésén, tehát az idén, az elnök már nem a növekvést, hanem az apadást jelentette, a mennyiben az idén már csak 1587 tagja volt.

Tehát ezek szerint igenis elmondhatjuk, hogy egyesületünk fejlődik, évről évre erősödik. Egyetlen egy hátrányunk az, hogy egyesületünk két évi működését mindenki az említett két egyesület 21 és 15 éves, mindenesetre tevékeny és eredményes működésével hasonlítja össze.

Pénzügyi szempontból sem olyan lehangoló az egyesület helyzete, mert hiszen az egyesületek történetében nem igen találhatunk arra példát, hogy egy egyesület mindjárt első évében 15 ezer forint befektetéssel nyaralóhelyet és fürdőt építsen, mely természetesen az egyesület egész erejét igénybe veszi és így más alkotásokra nem igen telik.

De tegyük itt is összehasonlítást. A Magyarországi Kárpát-Egyesület az 1893-ik évben előirányzott 7200 forint bevételt, a szebeni Kárpát-Egyesület 1894 évre előirányzott 2250 forint bevételt. Ezzel szemben egyesületünk bevett 1893-ban 6000 forintot és 1994 évre előirányzunk 12,800 forintot. Mindenesetre a haladásnak jelzője az is, hogy *merünk* ilyen nagy összeget 3-ik évünkben már előirányozni, de meglevén erre a biztos alapunk, jogosan tehetjük ezt.

Működésünkben a lefolyt évben is kiváló figyelmet fordítottunk osztályainkra. Van jelenleg 11 megalakult osztályunk és pedig Alsó-Fehér, Brassó, Háromszék, Hunyad, Kolozs, Maros-Torda, Szilágy, Torda-Aranyos vármegyékben, Radna-Borberekben, Gyaluban és Budapesten. Alakulóban vannak Szeben- és Fogaraszvármegyékben és külön Szász-Sebesen. A többi vármegyékben is az alakításra a kezdeményezés már megtörtént, sőt a választmány kimondta, hogy osztályalakítási akcióinkkal kimegyünk az Alföldre is.

Az osztályok működéséről most nem számolunk be, mert választmányunk intézkedése következtében agitációs célzattal és kirándulás rendezésével a nyár folyamán egy második közgyűlés rendezését vettük tervbe, a mikor is az osztályok jelentései lesznek a tárgyszorozat főbb pontjai.

Tehát hálózatunknak terjedése és ezzel erőnknek növekvése nyilvánvaló és munkakedvünket csak megkétszerezheti a folyton tapasztalható fejlődés és előre való haladás.

És most, igen tisztelt közgyűlés, pontokként elősorolom azokat a fontosabb ténykedéseket, melyeket egyesületünk a lefolyt évben részben megindított, részben tovább fejlesztett.

Első helyen emlitem meg fürdőnket, melyet Radna-Borberekre kereszttelve, a lefolyt évben teljesen befejeztünk. A vád és panasz legnagyobb részben e fürdő miatt érte egyesületünket, pedig a ki tud egy kevéssé számítani, a ki utána jár a dolognak, láthatná, hogy e fürdő nem *terhe* az egyesületnek, de igenis 3—4 év múlva jövedelmező befektetése, mely dús kamatokkal fogja visszafizetni a befektetett tőkét. A fürdőbe eddigelé befektettünk 15,000 frtot, tehát ha csak 5% kamatját számítjuk, minden évben 750 frt tiszta jövedelmet kell a fürdőből bevételoznünk.

Tényleg jelenleg úgy állunk, hogy 1892-ben, mikor nem volt még meleg fürdőnk és vendéglő-épületünk, a bevétel volt 250 frt, 1893-ban mikor még nem volt berendezve, volt 500 frt, 1894-re előirányoztunk 600 frt bevételt. A bevétel növekvés tehát fokozatosan halad és számításaink szerint, ha fürdőnk mindennel fel lesz szerelve és vizét is forgalomba bocsáthatjuk, évenként 1600 frt egész 2000 frt jövedelemre bizton lehet számítani, a mi 10—15%-nak felel meg. Természetesen be kell várnunk előbb a fokozatos fejlődés idejét, mert egyszerre építeni is, berendezni is, közönséget teremteni is és hozzá még jövedelmet is csinálni nem lehet.

Az alkotások más terén is szintén vannak eredményes kezdeményezéseink. A m. kir. földmivelésügyi miniszter engedélye következtében a világhírű *Detonátához* erdőőri lakkal kapcsolatosan menedékház építettett, melynek 3 szobája Kárpát-egyesületi menedékház és a kincstár által befektetett tőkének évi kamatját 80 frtot bérösszeg fejében fizeti ez évtől kezdve egyesületünk. A bérösszegnek megfelelő 1600 forint alaptőke megteremtésére alsófehérmegyei osztályunk 500 frtot gyűjtött.

A másik világhírű természeti szépség, a *tordai hasadék*, szintén kiváló figyelmünk tárgya volt. Megelőzőleg az ut javítására 200 frtot adtunk és a fentartást évi 50 frttal segítjük, a mi 1000 frt tőkének felel meg. Torda-Aranyosvármegyei osztályunk buzgalma és tagjainak áldozatkészsége a mult évben megteremtették ide a menedékházat is, mely egy régi omladozó vár alakjában teljesen befejezve van.

A harmadik természeti ritkaság az erdélyi részben: a *Szent-Anna tó*. Ide is egy menedékház építése tervbe vétetett. Csikvármegye már meg is szavazott a költségekre 100 frtot és Háromszékvármegyei osztályunk is felajánlott e célra 250 frtot. A tavat környező szép fenyőerdőt utóbbi időkben kezdtek kiirtani, miért is sürgősen felkértük a m. kir. földmivelésügyi minisztert, hogy ezt megakadályozni sziveskedjék. A miniszter ur lekötelező szívesseggel a legmesszebb menő intézkedéseket tette ez ügyben.

Alsó-Fehérvármegyei osztályunk kezdeményezésére a Pilis aljában egy egyszerű menedékház építése vétetett tervbe, ugyszintén brassó-megyei osztályunk már a tavasszal megkezdte a *Csukás* alatt a menedékház építését. A költségvetés és tervrajz 1300 frt költséggel az osztály által már elfogadtatott. Ez osztályunk területén további menedékházak lennének létesítendőek még a *Bucsecsen* és *Zenogán*.

A marostordavármegyei osztály területén, *Szovátán* terveztetik me-

nedékház, melynek költségeihez való hozzájárulásra a maroszéki havas birtokossága kerestetett meg.

Kolozsvármegyei osztályunk a *Hója* gerinczén létesített egy messzelátót, mely *kányafői messzelátó* névvel kedves kiránduló helye lett a kolozsváriaknak.

Utak javítása és útjelzések eszközlése tekintetében is munkálkodott egyesületünk. A Detonáthoz, a Torda-hasadékhöz, a toroczkói-kőhöz, a Pilis-ponori szoroshoz, az intregaldi-völgyhöz és fürdőhöz, a Csáklya-kőhöz, a kányafői messzelátóhoz stb. vezető utak részint táblákkal, részint színes vonalakkal jelöltettek meg és az utak is javítottak.

Sziklamegjelölések történtek a gyalui havasokban: Reketóban. Három szikla: a Bethlen, Béli és a Somkerekai szikla, a mi megjelölésünk. A radnai havasokban a bányákhoz vezető szoros két szirtjét pedig elneveztük Bálint- és Gábor-szirtzeknek, a fürdőhez vezető utat pedig Sándor-utnak.

Költséggel járó vállalkozásunk volt még az „Erdély“ havi folyóirat kiadása, mely 28 iven jelent meg, közölvén 50 nagyobb, 80 kisebb cikkelyt és 36 képet. Magyarországon ez irányban több ilyen lap nincs. A folyóiratot *Veress* Endre igen ügyesen és sok utánjárással szerkesztette és csak sajnálni lehet, hogy elfoglaltsága miatt a szerkesztői tisztséget tovább el nem vállalhatja. Irodalmilag szolgáltuk az erdélyrészi fürdők ügyét a *Hankó* Vilmos „Erdélyrészi fürdők és ásványvizek leírása“ cz. művel, melyből ez évben is több példányt helyeztünk el, ugyancsak az ő tollából jelent meg egyesületünk támogatásával „Melyik fürdőre menjünk, milyenvízzel éljünk?“ cz. munka. Az „Erdély“-ből külön kiadásként jelent meg *Bikfalvy* Károly dr.-nak „A marosújvári sóbányák“ cz. füzet és *Herrmann* Antal dr.-nak »A hegyek kultusza Erdély népeinél“ cz. uttörő néprajzi dolgozat. Itt említem meg, hogy brassómegyei osztályunk megalakítása révén a most megindult és *Zakariás* János dr. osztályjogtanácsosunk szerkesztette „Brassói Magyar Ujság“ célzjai közé felvette a turistaság ápolását is. A fővárosi szakirodalmi sajtó többször hozott kirándulásainkról illusztrált ismertetést és a napisajtó, mely tudvalevőleg megalakulásunkkor létjogosultságunkat vonta kétségbe, működésünket most már a legszimpatikusabban fogadta, különösen melegen pártolván az egyesület békítő és társadalom összeolvasztó feladatát.

E célzt szolgáltuk különben osztályszervezési akcióinkkal is és legtöbb új tagunk ennek alapján gyűlt össze. Különösen emlékezetes a székesfővárosi osztály megalakítása, melylyel zászlónkat bevittük az ország szívébe is, aztán a brassóvármegyei alakulás, mely alkalommal a szász testvérekkel kötünk barátságot, legutóbb ez abban nyilvánulván, hogy fiatal osztályunk munkaprogramját a szász testvérosztály elnöke dolgozta ki és f. hó 24-én együttes közreműködéssel Brassóban nagy E. K. E. bált rendeznek.

F. hó 14-én szintén ilyen célzattal alakul meg szebenvármegyei osztályunk, hol 44 tag iratkozott egyesületünkbe és e lépésünk is bizonyára kiváló fontosságú lesz.

Székesfővárost osztályunk alakulásakor küldöttségileg tiszteletgűnk *Lukács Béla* kereskedelmi miniszternél, ki támogatásának megígérésevel, a Kárpát-egyesületek közt az erdélyrészt jelentette ki nemzeti és közgazdasági szempontból a legfontosabbnak és a legpártoláraméltóbbnak, de más téren is a kormány részéről folyton figyelem tárgyai voltunk és különösen *Bethlen András* gr. m. kir. földmívelési miniszter, ki évi segélyezést is helyezett kilátásba az ezredéves kiállításban való részvételünkben és *Fejérváry Géza* br., ki a honvédség tisztikarának rendelte el, hogy lehetőleg támogassa egyesületünket.

Nem biztató jelek-e ezek arra, hogy erős kitartással vigyük tovább lobogónkat, nem hallgatva a visszatartani akarókra ?

Tulajdonképeni turistasági céljainkat kirándulások rendezésévé mozdítottuk elő. E tekintetben évről-évre nagyobb eredményeket érünk¹ el. Alsófehérvármegyei osztályunk a Csákyakőre, a Detonátára s a Csetatyára, hunyadvármegyei osztályunk Vajda-Hunyadra és Maros-Ujvárra, kolozsvármegyei osztályunk Hideg-Szamosra, Gyaluba, Sebes-Várahoz és a Leány-várra, torda-aranyosvármegyei osztályunk a Király-kőre, a radnaborberek-i osztály az Ünökőre, a központ pedig Radna-Borberekre rendezett kirándulást. A résztvevők száma összesen meghaladja az 1000-et.

Fontos lépésünk volt továbbá a helynevek helyesbítése ügyének megmozgatása. A sajtó és a közönség mozgalmunkat igen melegen fogadta. Célunk ezzel az, hogy a multban magyar névvel birt helynevek ismét felvegyék eredeti elnevezésöket. Ennek keresztülvitele érdekében előbb osztályainkhoz, aztán a vármegyékhez intéztünk köriratokat. Szilágyvármegye külön bizottságot küldött már ki a helynevek helyességének megállapítása végett. Csikvármegye és Kolozsvármegye az eszmét szintén pártolták. Ugyan e tárgyban a m. kir. belügyminiszterhez is felterjesztést intéztünk és az elvekre nézve véleményt kértünk a Magyar Történelmi és a Magyar Földrajzi Társulatoktól.

Ezzel kapcsolatban megindítottuk a katonai térképeknek egyesületi szempontból való revisióját. A térképek hibás elnevezéseit gyűjtjük és a bécsi cs. és kir. földrajzi intézettel való megállapodásunk értelmében felhasználás végett oda áttesszük. Ebben a tárgyban megkerestük a belügyminisztert is, hogy hasson oda, mikép a katonai térképeken levő összes, tehát magyar és idegen helynevek, magyar helyesírással irassanak.

Az ezeréves kiállítás ügyében is tettünk lépéseket, tervünk lévén, hogy a kiállításon bemutassuk az erdélyirész természetí szépségeit, nyaralóit, fürdőit és ásványvizeit. A kereskedelmi miniszter megbízta ennek következtében egyesületünket, hogy a részvétel mikéntjére nézve részletes tervet dolgozzon ki. A fürdőkhöz és testvéregyesületekhez ez ügyben köriratot bocsátottunk ki.

A fürdők és ásványvizek érdekében szintén voltak határozataink.

Az annyira szükséges fürdőhatásról szóló statisztika összeállítását már megkezdettük és az ásványvizek kelendősége tekintetében sok megrendelést közvetítettünk. A vasutnak a fürdőknél való megállását e kereskedelmi miniszternél több esetben kérelmeztük.

Az anyaállambeli lakosságnak ide vonzására nevezetes hatása lesz ama határozatunknak, hogy az anyaállambeli lakosság részére, ha 10—20-an összeállanak, bármikor rendezünk kirándulást, illetve ezeket a kirándulókat a kívánt helyekre elkalauzoljuk.

A turistasági muzeumok felállítása kérdésében érintkezésbe léptünk a Dunántúli K. E.-tel, mely a vármegyei muzeumokkal kapcsolatban fogja a mi terveink szerint ezeket is létesíteni. Az összehívott országos muzeumi értekezleten egyesületünk képviseltette magát.

Megemlítem még, hogy a testvér-egyesületekkel a legbarátságosabb viszonyban élünk és hogy az ezek által küldött cserepéldányokból megkezdtük a turista-könyvtár összeállítását.

Számos kérdésről és ügyről tehetnék még jelentést, de az elmondottak is eléggé bizonyítják, hogy a választmány és tisztikar kötelességét hűségesen megtette és a bizalomnak, melylyel az igen tisztelt közgyűlés kitüntette, igyekezett megfelelni. A választmány szorgalmát tanúsítja, hogy majdnem minden hónapban tartott 1 gyűlést, hozván 280 határozatot. A gyűléseket részint *Bethlen* Bálint gr. elnök, részint *Feilitzsch* Arthur br. ügyvezető alelnök és *Kornis* Viktor gr. alelnök vezették, mindnyájan az ügyeket valóságos példaadó buzgalommal és fáradozással intézvének el. Egy esetben *Sándor* József tiszteleti tag elnökölt, ki máskülönben is minden ügyben utmutatónk, tanácsadónk vala. — A tisztviselői karból különösen *Beregszászy* László pénztáros fejtett ki a tiszteleti munkakört messze túlhaladó szorgalommal fárasztó munkásságot. A jegyzők közül *Várady* Aurél vezette legtöbbször a jegyzőkönyveket, mellette *Kolbenheyer* Bertalan és *Kuti* István jegyzők szintén buzgólkodtak.

Nem lenne jelentésem teljes, ha itt meg nem emlékezném osztályaink lelkes és buzgó tisztikaráról is. Így első sorban felemlítvén *Szadeczky* Lajos dr.-t és *Mannsberg* Sándor bárót a kolozsmegyei, *Csató* János alispánt az alsófehérmegyei, *Jósika* Lajos bárót a hunyadmegyei, *Guzmán* János bányafőnököt a radnaborberek, *Orbán* Ferencz igazgatót a brassómegyei, *Potsa* József főispánt a háromszékmegyei, *Rédiger* Béla alispánt és *Velits* Ödön polgármestert a tordaaranyosmegyei osztályok elnökeit, illetve alelnökeit, kik mellett a titkárok: *Gámán* József dr., *Varró* László dr., *Molnár* István, *Boga* Károly, *Wolff* Gyula dr., *Bedő* Dénes, *Kántor* József stb. mindmegannyi zászlótartói voltak ügyünknek.

Évről évre jelentéseink anyaga mind nagyobb lesz és így kénytelenek vagyunk az igen tisztelt közgyűlés előtt, a miként legelől is mondám, nem egy egész képpel, hanem egy kidolgozatlan vázlattal előállani. Azonban ebből is kitűnik, hogy egyesületünk életének folyása mind szélesebb medret vág és jólesőleg látjuk, hogy a kis csermely dagadó hullámokkal már a partokat hasítja!

A titkári jelentést a közgyűlés öröndetes tudomásul veszi és azt egész terjedelmében helybenhagyja.

Következett ezután az 1894 évre szóló költségvetés tárgyalása. A betérjesztett előirányzatot a választmány nevében a titkár okolta meg. A közgyűlés azt is megerősítette és így az 1894 évben bevételként előirányoztatik 12,800 frt, kiadásként 12 ezer 311 frt.

A kolozsvármegyei osztálynak alapszabály-módosító indítványá, minthogy a mult közgyűlés intézkedései következtében már túlhaladva van, nem tárgyalatik.

A választmány által kidolgozott ügyrendet a közgyűlés elfogadja és megerősíti, ugyszintén elfogadja a fővárosi osztály ügyrendjét is.

A titkár előadja azután *Merza Gyula* rendes tagnak a választmány hozzájárulásával beterveztett indítványát, mely szerint az ezeréves kiállítás alkalmával *nemzetközi turista kongresszus* rendeztessék. A közgyűlés elfogadja az indítványt és megbizza az elnökséget, hogy az előkészítő lépéseket megteni sziveskedjék, a költségek fedezésére pedig a kereskedelmi miniszter hozzájárulását fogja kikérni.

A közgyűlés ezután ünnepies csendben hallgatta meg a választmány javaslatát, hogy *Lukács Béla* kereskedelmi minisztert, ki az egyesületet kezdettől fogva támogatásával kitüntette, válassza meg tiszteleti tagnak, ugyszintén *Jókai Mórt* is, ki Erdély természeti szépségeit oly bűbajos nyelven leirta. Az indítványokat a közgyűlés kitörő éljenzéssel fogadta és *Lukács Bélát* és *Jókai Mórt* tiszteleti tagoknak választja meg.

Sándor József ezután hosszabb beszéd kíséretében egy igen fontos javaslatot terjesztett elő, melyhez már megelőzőleg a tisztikari tanács és választmány is hozzájárult. Javaslata az, hogy intéztessék a miniszterelnök urhoz megokolt kérés, melyben az egyesületnek közgazdasági, kulturális, állampolitikai, sőt még hadászati szempontból fontossága is kifejtetvén, állandó munkaerő beállítására évi segély kéressék. A közgyűlés a szépen megokolt javaslatot, mely irásban is benyújtott, a legnagyobb örömmel fogadta el és az indítványozónak a meleg érdeklődésért és az egyesület iránt tanusított szeretetért köszönetet szavaz.

Felits Ödön polgármester jelentést tesz a számadások megvizsgálásáról. E szerint a pénztári kimutatása könyvekkel és a felmutatott okmányokkal a legpontosabban megegyezőnek találta, miért is a felmentvény megadását javasolja. Közgyűlés a felmentvényt megadandó, jegyzőkönyvi köszönetet mond *Beregszászy László* pénztárosnak, ki önfeláldozó munkassággal az egyesület vagyonát oly hiven kezelte és kinek leginkább köszönhető, hogy oly szép eredmény érte a Sajnálattal veszi tudomásul ezzel kapcsolatban, hogy ugy *Beregszászy László*, mint *Veress* *Endre* szerkesztő állásukról lemondanak. Utóbbinak is jegyzőkönyvbe iktatja érdemeit, hogy az «Erdély»-t akkora szorgalommal a mult évben szerkeszteni sziveskedett.

Felolvassa titkár az E. M. K. E. átiratát, melyben értesíti a közgyűlést, hogy «örömmel szemlélve azt a szép haladást, melyet az E. K. E. fejlődésében és működésében felmutat: előmozdítandó az egyesület anyagi és erkölcsi gyarapodását és előbbre menetelét, az «Emke uti kalauz» kiadási jogáról lemond és a mű örök tulajdonjogát az egyesületre ruházza át». Közgyűlés éljenzésekkel fogadta a szép ajándékot és jegyzőkönyvben fejezte ki háláját, megbizván az elnökséget, hogy a mű kiadásáról gondoskodjék.

Fekete Béla javaslatára a lelépő tisztikarnak és választmánynak és különösen *Bethlen Bálint* gróf elnöknek, *Feilitzsch* *Arthur* ügyvezető alelnöknek és *Radnóti* *Dezso* titkárnak a lefolyt évben kifejtett buzgalmukért közgyűlés jknyvi köszönetet szavaz.

Elnök ezt megköszönvén, bejelenti a tisztikar és választmány lemondását és kéri a jelölő bizottságot, hogy az új tisztikar és választmányra nézve tegye meg javaslatát.

Mannsberg *Sándor* báró szintén kifejezvé a lelépő tisztikarral szemben a kifejtett munkásságáért köszönetét, a következőleg teszi meg a jelölő bizottság nevében javaslatát, melyhez a közgyűlés egyhangulag hozzájárult és a felolvasott neveket megéljenzette.

Elnök: *Bethlen Bálint* gróf orsz. képviselő.

Ügyvezető társelnök: *Feilitzsch* *Arthur* báró kir. erdőigazgató.

Alelnökök: *Sándor* *József*, E. M. K. E. t. alelnök-főtítkár, *Száldeczky* *Lajos* dr., kir. tud. egyetemi tanár, *Kornis* *Viktor* gróf, birtokos, *Baróthi* *Jenő*, kir. posta és távirada igazgató, *Potsa* *József*, Háromszékvármegye főispánja, *Gál* *Domokos*, Kisküüllővármegye alispánja.

Főtítkár: *Radnóti* *Dezso*.

Pénztáros: *Merza* *Gyula*.

Szerkesztő: *Gyalui* *Farkas* dr.

Jegyzők: *Kolbenheyer* *Bertalan*, *Váradi* *Aurél*, *Jékely* *Dániel* dr., *Kuti* *István*,

Veress *Endre*, *Herepei* *Iván*.

Jogtanácsos: *Deák* *Albert*.

Ellenőrök: *Nederoszték* János, *Beregszász* László.

Számvizsgálók: *Szekula* Ákos, *Telek* László gróf, *Eöry* Ernő.

Választmányi tagok: *Aczél* Sándor dr., *Baintner* Hugó dr., *Bálint* Gábor dr., *Bede* Jób, *Bülfalcy* Károly dr., *Binder* Laura, *Békéssy* Károly dr., *Darnay* István, *Csipkay* János, *Czirbusz* Géza dr., *Damokos* Andor, *Diemár* Károly, *Fündly* Henrik dr., *Földvály* Lajos báró, *Fülöp* Ferencz, *Gánán* József dr., *Gazsi* József, *Gergely* Albert dr., *Gyárfás* Győző, *Gyárfás* Jenő, *Halászi* Imre, *Hangay* Oktáv, *Hegyessy* Vilmos, *Heppes* Miklós, *Horráth* László, *Hory* Béla, *Hoós* Ernő, *Keil* Sarolta, *Kántor* József, *Kozma* Ferencz, *Kiss* Sándor, *Koch* Ferencz dr., *Kovács* Dezső, *Lengyel* Lajos, *Lindner* Gusztáv dr., *Löke* József dr., *Márki* Sándor dr., *Mannsborg* Sándor báró, *Mihály* József dr., *Molldován* Gergely dr., *Mestitz* Ferencz, *K. Nagy* Sándor, *Páter* Béla, *Nyerges* Zsigmond, *Némethy* Imre, *Phillip* Aladár, *Pákey* Lajos, *Pachinger* Alajos, *Papp* György, *Palóczy* Lajos, *Réthly* Dezső, *Rohonczy* Lajos dr., *Sándor* János, *Schwarz* Adél, *Siposs* Kálmán, *Székely* István, *Szabó* Samu, *Schandl* Minály, *Szász* János, *Szakáts* Péter, *Sikó* Lajos, *Szilvássy* János dr., *Téglás* Gábor, *Wolf* Gyula dr., *Zakariás* János dr., *Zichy* János gróf. Ezenkívül tagjai a választmánynak az osztályok elnökei és alelnökei, valamint az E. M. K. E. direktoriuma.

A megválasztott tisztikar és választmány nevében *Bethlen* Bálint gróf köszöntö meg a közgyűlés bizalmát és ezzel az E. K. E. harmadik közgyűlését bezárta.

3. Választmányi gyűlés.

— 1894. február 11. —

Az E. K. E. első választmányi gyűlését az új egyesületi évben febr. 11-én d. u. 3 órakor tartotta meg a városházán. A választmányi tagok rendkívül nagy számban jelentek meg. Ott voltak *Bethlen* Bálint gróf elnök, *Feilitzsch* Arthur báró társelnök, *Sándor* József és *Baróti* Jenő alelnökök, *Radnóti* Dezső főtítkár, *Merza* Gyula pénztáros, *Váradí* Aurél, *Jékey* Dániel dr., *Veress* Endre, *Herepei* Iván jegyzők, *Nederoszték* János, *Beregszász* László ellenőrök, *Szekula* Ákos számvizsgáló, *Schwarz* Adél, *Keil* Sarolta, *Bede* Jób, *Baintner* Hugó dr., *Békéssy* Károly dr., *Darnay* István, *Heppes* Miklós, *Hory* Béla, *Kozma* Ferencz, *Kovács* Dezső, *Márki* Sándor dr., *Mestitz* Ferencz, *Páter* Béla, *Phillip* Aladár, *Rohonczy* Lajos, *Szakáts* Péter, *Székely* István, *Vikol* Simon stb. Elnökként *Bethlen* Bálint gróf. Előadott *Radnóti* Dezső. Jegyzett *Váradí* Aurél.

A jegyzőkönyv hitelesítése után a napirend előtt titkár terjesztette elő a gyűlés alatt érkezett amaz örvendetes hirt, a mit *Baróthi* Jenő alelnök az nap kapott, hogy a kereskedelmi miniszter az egyesületnek ez évre megadta a portomentességet. A választmány éljenzéssel fogadta az örömhirt és a miniszternek az engedélyt feliratban fogja megköszönni.

Ezután következett a napirend, melynek első tárgyaként *Radnóti* Dezső főtítkár adta elő a lefolyt hóról jelentését. E szerint a tisztikari tanács febr. 10-én *Baróthi* Jenő elnöklete alatt gyűlést tartott, melyen a jelen választmányi gyűlés tárgyai készítették elő. Jelenti, hogy *Lukács* Béla m. kir. kereskedelmi miniszter táviratban jelentette ki, hogy a tiszteleti tagságot elfogadja. Az ujonnan választott tisztviselők és választmányi tagok közül *Baróthi* Jenő elnök szép levélben köszönte meg a megválasztást, ugyszintén *Siposs* Kálmán tanácsos és *Székely* István felügyelő választmányi tagok is. *Páter* Béla pedig, ki a Magyarországi Kárpát-Egyesület keleti osztályának volt titkára, munkásságát ezental az E. K. E.-ben érvényesíteni. A pénzügyintézetekhez a kérés szétküldetett, két helyről már jött adomány, a tordai takarékpénztártól, mely 5 frtot és a dévai előlegezési szövetkezettől, mely 30 frtot küldött. Az olvasó körökhöz küldött felhívásra a zalatnai kaszinó alapító tagnak, a salgó-tarjáni aczélgyári és a talpasi kaszinó rendes tagnak léptek be. A városokhoz intézett kérésre Gyulafehérvár

város 30 frtot küldött. Uj alapító tagok lettek: *Strausz* Antal nagykereskedő Budapestről 50 frttal, *Anjeszky* Aladár dr., *Kézmárszky* Tivadar orvosok Budapestről, *Simonsich* Géza közjegyző Nagyszentmiklósról, *Lengyel* Lajos Erzsébetvárosról 30—30 frttal. A közös hadsereg tagjai köréből: *Kukulj* Konstantin százados és *Zeravica* Anton hadnagy léptek be rendes tagnak. — A képviselvek köréből kiemelendő, hogy a Jókai jubileumon az egyesületet *Hankó* Vilmos dr. és *Herrmann* Antal dr., a székesfevárosi osztály alelnökei, a közművelődési egyesületek febr. 8-án tartott kiállítási értekezletén *Sándor* József központi alelnök, *Hoitsy* Pál, *Hankó* Vilmos dr. és *Herrmann* Antal dr. osztályalelnökök képviselték. *Hoitsy* Pál fel is szólalt a gyűlésen, kérve egyesületünknek a közművelődési egyesületek közé sorolását és annak megengedését, hogy ha szükség lenne, a kiállításban külön is részt vegyen az egyesület. *Sándor* József javaslatában különben egyesületünkről is megfelelően említés van téve. — Az osztályok élete igen élénk volt. A brassóvármegyei január 25-én rendezett nagy E. K. E. bált. Folyó hó 10-én pedig választmányi gyűlést és felolvasó estélyt rendezett. Az osztály a tavalyi hátralékos tagdíjakból 82 forintot küldött. A kolozsmegyei osztály szintén tartott ülést. Márczius 1-én pedig Kárpát-estélyt rendez. A tordaaranyosmegyei osztálynak 10 forint osztálypótlékot küldöttünk. Az alsófehérmegyei osztály folyó hó 19-én tart gyűlést. — A különböző intézkedések közül felemlíti a titkár, hogy a miniszterelnökhöz a közgyűlés által elhatározott kérdés elküldetett, a belügyminiszterhez folyamodás ment, hogy a törvényhatóságok figyelmét az egyesület hazafias czéljaira felhívni sziveskedjék, a földművelésügyi minisztertől az „Erdély“ részére kéretett évi segély. Az „Erdély“ mult évi diszkötete elküldetett *József* főhercegnek, *Vasary* biboros hercegprimásnak, *Wekerle* Sándor, *Lukács* Béla, *Bethlen* András gróf, *Hieronymi* Károly, *Csáky* Albin gr. minisztereknek megfelelő kísérelő levéllel. *Jókai* Mór pedig hazafias levélben kéretett fel a tiszteleti tagság elfogadására. Több apróbb dologról tett még jelentést a titkár, mely után a választmány a jelentést örvendetes tudásul vette, sőt közben egyes helyeit éljenzéssel kísérelte.

Merza Gyula uj pénztáros jelentése a pénztár állásáról is kedvezően fogadtattott. Január hóban alapítványban bevétellett 90 frt, rendes tagsági díjban 120 frt, osztálypótlékban 20 frt, adományokban 47 frt stb. — Összes bevétel tehát 302 frt volt.

A szerkesztői jelentés szerint az „Erdély“ III-ik évfolyamának kettős füzeté február végén jelenik meg. *Gyalui* Farkas dr. szerkesztő hirdetések gyűjtésére is sulyt fektetett. Az első füzet *Lukács* Béla tiszt. tag arczképét fogja hozni.

A minisztereknél tett tisztelegések eredményéről *Sándor* József alelnök számolt be. Kijelentvén hogy *Wekerle* Sándor miniszterelnök az anyagi támogatást megígérelte és *Hieronymi* Károly belügyminiszter szintén jóindulattal fogadta a küldöttséget. — A választmány a jelentést örvendetes tudásul véve, köszönetet szavaz a küldöttség tagjainak és pedig *Bethlen* Gábor gr., Emke elnöknek, *Sándor* József, *Szadeczky* Lajos dr. alelnököknek, *Gámán* József dr. osztálytitkárnak és *Böhm* Mihály osztály-választmányi tagnak.

A nemzetközi közegészségügyi és demografiai kongresszus előkészítő bizottsága meghívja az egyesületet a szept. 1-től 9-ig tartandó kongresszusra. A képvisellett szerzésével választmány az elnökséget bizza meg.

A tisztikari tanács javaslatára *Hankó* Vilmos dr.-t a választmány fel fogja kérni, hogy az erdélyrészi ásványvizekről egy tájékoztató ismertetést írjon. A füzet tartalmazná az ásványvíz előfordulását, kezelését, összeállítását, gyógyító hatását, orvosok véleményét, összehasonlítását az ismert hazaiakkal és külföldiekkal. *Hankó* Vilmos dr. különben a munkát ingyen hajlandó az egyesületnek megírni.

A tisztikari tanács előterjeszti *Hankó* Vilmos dr. amaz indítványát, hogy az erdélyrészi fürdő-leírás adassék ki német nyelven is. Választmány elfogadja ugyan az indítványt, de kivitelét csak úgy foganatosíthatja, ha kiadót talál. Megbizzza tehát az elnökséget, hogy járjon utána, milyen módon lehetne a munkát minden költség nélkül kiadni.

A szebenvármegyei osztály megalakulásáról szóló jelentést örvendetes tudásul veszi a választmány és különösen örömmel fogadta a szebeni Kárpát-Egyesület üdvözlő iratát. Az osztály megalakítása körül való buzgólkodásért köszönetet szavaz *Papp* György honvédfőhadnagy választmányi tagnak, valamint a szebeni Kárpát-Egyesületnek hazafias és barátságos magatartásáért.

Főtítkárr előterjeszti, hogy a marostorda-vármegyei osztály elnöke, *Nemes* Ödön állásáról lemondott. — Minthogy az osztály teljesen szervezve nem volt, felkérte az elnökség *Gyöngyössy* Béla erdőfelügyelőt, hogy az osztályt újra szervezze. Ennek következtében az osztály közgyűlése febr. 15-ére tűzött ki. Választmány jóváhagyólag veszi a tett intézkedéseket és a gyűlésre a központ képviseltetésére *Radnóti* Dezső főtitkárt és *Hoós* Ernő választmányi tagot küldi ki.

A bécsi osztály clóképzését óhajtván *Papp* György választmányi tag, erre nézve neki felhatalmazás adatik.

A szolnok-dobokavármegyei osztály szervezése ügyében *Kornis* Viktor gróf alelnök személyesen adván meg a főtitkárnak a felvilágosításokat, kimondott, hogy e megyében is az osztály szervezése ügyében a mozgalom megindítandó.

Az ezeréves kiállítás alkalmából szervezendő nemzetközi turista kongresszus ügyében az előkészítő lépések megteendőik lévén, választmány körlevelet határoz intézteni az összes hazai rokon egyesületekhez és azután a külföldiekhez, hogy a kongresszust támogassák. Az egész eljárásról pedig *Lukács* Béla kereskedelmi miniszternek jelentés teendő.

Az «Emke uti kalauz» második kiadására nézve, kimondja a választmány, hogy kijavítás végett a kalauz oldalai margos lapokra szétszedve küldessék meg az összes osztályoknak, jelezvén a felhívásban, hogy ne a közigazgatási, hanem a turisztasági beosztás legyen az irányadó. Egyszersmind az elnökséget megbizzza, hogy német és francia kiadás ügyében tegyen annak idején javaslatot.

Poprádvölgyi *Döller* Antal, legrégebb turistáink egyike, a Magyar Turista Egyesület Tátra-osztályának ügyvezető alelnöke levélben indítványozza, hogy az «Erdély» díszesen bekötve küldessék meg az összes főhercegeknek. Választmány szívesen teljesíti a kérést, örömmel látva *Döller* Antalnak érdeklődését az egyesület iránt.

A helynevek kérdésében ujabban Hunyadvármegye és Fogarasvármegye választottak. Előbbi megtette az intézkedéseket, utóbbi elutasítja az egyesület kérését. Áttettek a térképjavító bizottsághoz.

Főtítkárr végül bejelenti, hogy *Heppes* Miklós táblai tanácselnök a kir. itélőtábla körében 16 új tagot és *Baróthi* Jenő posta- és táviróigazgató beleegyezésével *Kolbenhegy* Bertalan jegyző a postahivatalok körében közel 100 új tagot gyűjtött. Ugyszintén belépett tagnak *Berger* András cs. és kir. százados is, a szebeni Kárpát-egyesület oszlopos tagja. A bejelentéseket a választmány örömmel fogadja.

Ezzel az emelkedett hangulatban lefolyt gyűlés az elnök éltetésével véget ért.

A VIDÉKRÓL.

1. Az E. K. E. szebenvármegyei osztályának alakuló gyűlése.

-- 1894. febr. 14. --

Jan. 14-én volt az Erdélyrészi Kárpát-Egyesületnek bevonulása Nagy-Szebenbe. Látható izgatottsággal fogadták úgy a magyarok, mint a szászok az egyesület ezen mozgalmát, mert valójában nem voltak tisztában, mi a célja az egyesületnek, de a mint a központi kiküldöttek őszintén és világosan kinyilatkoztatták, hogy nem verseny vagy harcz akar ez lenni a szebeni Kárpát-egyesülettel, hanem a társadalmi téren a kapcsolatot akarják megtalálni, melynek alapján aztán a barátságos és testvéries együttműködés lehetséges: azonnal melegebb és rokonszenvesebb lőn mindkét részről a fogadtatás. Az alakuló gyűlésen a szónokok is ily értelemben beszéltek és így remélhető, hogy a két egyesület a legszebb egyetértésben fog egymás mellett, egymást támogatva munkálkodni.

Az osztályalakuló gyűlés különben d. u. 3 órakor folyt le a vármegyei ház nagytermében, melyet e célra az alispán készségesen átengedett. A megjelentek közt ott volt a nagyszebeni magyar társadalom színe-java és pedig *Elischer* József tankerületi főigazgató, *Jánosi* Sándor törvénytudós elnök, *Zágoni* Gábor kir. közjegyző, *Tobiás* Kornél vármegyei főjegyző, *Tóthi Szabó* Sándor kir. erdőfelügyelő, *Farró* Domokos kir. mérnök, *Sziklay* Emil alerdőfelügyelő, *Fabrizzius* Vilmos állomásfőnök, *Krassovszky* Rezső kereskedő, *Csernátóni Cseh* Lajos pénztáros, *Horváth* Miklós, *Vámszev* József, *Fogolyán* Sándor, *Vásárhelyi* János, *Bod* Péter igazgató, *M. Kovács* Géza, *Erdélyszky* Mihály, *Székelly* Oktáv dr. tanárok, *Nosz* Gusztáv dr., *Békéssy* Márk szerkesztő, *Bömmches* Frigyes lovag, *Makoldy* Sándor, *Lányi Stark* János, *Kárpáthy* Gusztáv tanár, *Faragó* Károly, *Gödri* Sándor, *Dományáncz* Péter, *Gedeon* János, *Hídegh* István, *Szakáts* Albert, *Schreiber* Károly, *Szarka* Sándor, *Bell* Antal, *Fültsch* József, *Wagner* százados stb.

A központi választmány képviselőjében megjelentek *Bethlen* Bálint gróf elnök, *Feilitzsch* Arthur báró társelnök, *Radnóti* Dezső főtitkár és *Papp* György honv. főhadnagy választmányi tag.

A gyűlést *Bethlen* Bálint gróf elnök nyitotta meg, jelezvén, hogy az egyesület megalakítandó szebenvármegyei osztályával nem hódítani akar, hanem az egyesület által és benne testvér jobbot nyújt mindenkinek, ki a haza felvirágzásán dolgozni óhajt. (Általános éljenzés). A társadalom különböző rétegeit szándékunk összeolvasztani faji különbség nélkül. Ehhez kérjük mi az önök támogatását, ha helyeslik céljainkat, úgy ezennel határozatilag kijelentem, hogy az E. K. E. szebenvármegyei osztálya megalakult. (Éljenzés.)

Tobiás Kornél főjegyző a főispán és alispán nevében üdvözli az E. K. E.-t és kijelenti, hogy mindketten a legnagyobb rokonszenvvel és jóindulattal fogják az új osztályt támogatni.

Feilitzsch Arthur báró társelnök rendkívül örömmel látja, hogy mindnyájan egyet-értünk abban, hogy erre az osztályra, mely a magyar, szász és oláh testvérek közt a barátságot van hivatva előmozdítani, igenis szükség van. Fejtegeti az egyesület erkölcsi feladatait és válaszol azoknak, akik az osztály megalakítását nem tartották időszzerűnek. Azután lendülettel és hévvel mutatja ki az egyesület békés és barátságos hajlamait a szász testvéregyesülettel szemben és a tagok éljenzéseitől kísérvé, az új osztály működéséhez a legnagyobb sikert kíván. Végül ajánlja, hogy az osztály elnökül *Elischer* József tankerületi főigazgató választassák meg, kinek tapintata és a

közéletben ismert buzgósa bizonnyára az új osztályt is felvirágoztatni fogja. (Élénk éljenzés.)

Ennek alapján elnök kimondja, hogy az új osztály elnökéül *Elischer József* választatott meg, kinek az elnöki széket átadván, felkéri a gyűlés tovább vezetésére.

Elischer József hálás szavakkal köszönte meg a nem várt megtiszteltetést és igéri, hogy teljes erejével arra fog törekedni, mikép az osztály ne csak éljen, hanem viruljon és gyarapodjék is. Azután köszönetet mond a központi képviselőknek megjelenésükért és a jegyzőkönyv vezetésére *Erdélyszky Mihályt*, a jelölések eszközzésére *Papp György* elnöklete alatt *Zágoni Gábor*, *Fabrizius György* és *Tóthi Szabó Sándor* tagokat kéri fel és míg ez munkáját elvégzi, az alapszabályok ismertetését rendeli el.

Radnóti Dezső főtitkár azzal kezdi ismertetését, hogy az alapszabályok homlokára az egyesület eddigi működéséből a béke és szeretet jellegét lehet felírni, mert minden ténykedése az egyesületnek ezekből indult ki. Az alapszabályok főbb pontjait előadván, aztán minden ponthoz hozzácsatolta, hogy abban az irányban mit végzett az egyesület. Különösen kiemelte azt a barátságos viszonyt, a mely a testvéregyesületek közt már eddig is létesült.

Az alapszabályok tartalmát tudomásul vevé a közgyűlés, *Papp György* terjesztette elő a jelölő bizottság jelentését a tisztikarra és választmányra nézve, melyet a közgyűlés egyhangulag elfogadott. E szerint az osztály a következő tisztikarból és választmányból áll:

Elnök: *Elischer József*, kir. főigazgató.

Ügyvezető alelnök: *Szántó Sándor* ügyvéd.

Alelnökök: *Konrád Jenő* dr., *Kárpáthy Gusztáv*.

Titkár: *Erdélyszky Mihály*.

Jegyzők: *Varró Domokos*, *Both Péter*.

Pénztáros: *Krassovszky Rezső*.

Ellenőrök: *Szakáts Albert*, *Gedeon János*.

Számvizsgálók: *Lefkovicz Albert*, *Kolbenheyer Arnold*.

Választmány: *Jánosi Sándor*, *Zágoni Gábor*, *Tóthy Szabó Sándor*, *Sziklay Emil*, lovag *Bömches* Frigyes, *Feldenburgi Eckard* Rezső, *Szántó Gyula*, *Metz Vilmos*, *Csernátóni Cseh Lajos*, *Fabritius Vilmos*, *Nagy József*, *Székely István* dr., *Szalay Ferencz*, *Székely Károly* dr., *Péchy Lajos*, *Reisenberger Gusztáv*, *Fabritius Lajos*, *Schreiber Károly*, *Bán Ferencz*, *Vásárhelyi János*, *Hűdeg István*, *Kovács Géza*, *Ferenczi István*, *Jancsik Imre*, *Székely György*, *Baka Elek*, *Denk Oswald* dr., *Gödri Sándor*, *Hosszu Gyula*, *Fülöp Ferencz*, *Szikszay István*, *Székely Albert*, *Miklósfy Ödön*, *Friss Albert*, *Békéssy Márk*, *Makoldi Sándor*, *Bordy Imre*, *Boga Mihály*, *Kulcsár Sándor*, *Noéh Frigyes* és *Botos Jenő* dr.

Radnóti Dezső főtitkár fölolvassa a szebeni Kárpát-Egyesülettől vett üdvözlő átiratot, melyet a közgyűlés folytonos éljenzésekkel kísért.*) Még a százszebeszi osztály részéről jött sürgöny felolvasása után a gyűlés véget ért.

2. Az E. K. E. maros-tordamegyei osztálya.

— 1894. febr. 14. —

Az E. K. E. marostordavármegyei osztálya február 14-én alakult meg Maros-Vásárhelyt a városház tanácstermében. A gyűlést *Gyöngyössy Béla* erdőfelügyelő vezette. A központ nevében *Radnóti Dezső* titkár jelent meg.

*) Külön közöljük. Szerk.

A megalakulás előtt felvetetett az az eszme, vajjon nem volna-e helyesebb az osztályt nem közigazgatási beosztás szerint, hanem földrajzi tekintetek alapján szervezni és így Marostordavármegyéhez csatolni Csikvármegyének turistaságilag ide tartozó részeit. A gyűlés az eszme mellett foglalt állást és minthogy erre nézve a központi képviselőnek mandátuma nem volt, megbízott, hogy úgy a központi választmányánál, mint Csikvármegyénél járjon utána: elfogadják-e ezt a beosztást vagy nem?

Ezek szerint a gyűlés is csak előkészítő gyűlésként tekintetnek és a végleges alakulás a válasz megérkezétségéig elhalasztatik.

A tisztikarra és választmányra nézve ideiglenes jelleggel a következő névsor fogadtatott el:

Tiszteletbeli elnök: *Elekes Pál*, táblai elnök.

Elnök: *Gyöngyössy Béla*, erdőfelügyelő.

Alelnökök: *Fekete Gábor*, táblai tanácselnök, *Sándor László* alispán, *Geréb Béla* polgármester, *Szentmariay Dezső* törvényszéki elnök, *Schmiedt Ferencz* (Sz.-Régen), *Urmánczy János* (Toplicza.)

Titkár: *Réthy Dezső*.

Jegyzők: *Eranosz Antal* János, *Agyagási Vidor*.

Jogtanácsos: *Csongvay Lajos*.

Pénztáros: *Mareányi Arthur*.

Osztályorvos: *Agyagási Károly* dr.

Választmányi tagok: *Tauszik B. Hugó*, *Oroszlán István*, *Szentmariay Dezsőné*, *Losonczy Dénes*, *Lázár Benedek*, *Geréb Lajos*, *Gáspár Gyula*, *Péterfy Déne*, *Nemes Ödön*, *Bucher Károly*, *Bernádi György* dr., *Nagy Sándor*, *Kovács Ferencz*, *Dósa Elek*, *Hoós Ernő*, *Csanády Attila*, *Halász Gábor*, *Biró János*, *Rákóczy Miklós*, *Nemesváry Mihály*, *Törpényi János*, *Bortnyik Sándor*, *Horváth József*, *Pál Miklós*, *Pellion Lajos*, *Pécs Dezső*, *Giacomuzzi Vigilio*, *Farkas Albert*, *Körösi Albert*, *Nagy Elemér*, *Güdöfaly István*, *Lénárt József*, *Éltető Albert*, *Szentgyörgyi Dénes*, *Ajtay Gyula*, *Rettegi Géza*, *Kerekes Samu*, *Tapody Tamás*, *Kavacsony Márton*, *Gosdi Pap Imre*, *Schönstein Gyula*.

Természetesen, ha Csikvármegyének földrajzilag idetartozó része ez osztályhoz csatoltatik, akkor úgy a tisztikart, mint a választmányt e vidékről is kiegészíteni kell.

A végleges alakulás idejét a gyűlés későbbre halasztotta és megbízta az elnököt, hogy ekkorra az ügyrendet is készítse el.

3. Az E. K. E. brassóvármegyei osztálya

— Február 10. —

Február hó 10-én látogatott választmányi gyűlést tartott az E. K. E. tevékeny és munkás brassóvármegyei osztálya, melyen jelen volt *Orbán Ferencz* osztályelnök, *Molnár István* osztálytitkár, *Römer Gyula*, *Alesius Oszkár*, *Harmath Lajos*, *Fellner Lajos*, *Bartha Gyula*, *Verzár Lukács*, *Förder Sándor*, *Orlovsky Gyula*, *Bocskor Ádám*, *Verzár István*, *Veress György*, *Krbek Arnold*, *Szabó Gyula*, *Lukács József*, *Molnár Endre*, dr. *Zakariás János*, *Lusztig Marcell*, *János Lajos* stb.

Orbán Ferencz elnök üdvözölvén a szép számmal megjelent tagokat, mindenekelőtt megemlékzik ama nagy veszteségről, mely az osztályt *Tompa Sándor* alispán halálával érte, ki egyike volt az osztály leglelkesebb tagjainak és a ki az osztály érdekében oly sokat fáradozott. A választmány a részvétét jegyzőkönyvében örökíti meg. Jelentés tesz az elnök a január 24-én megtartott bál szép erkölcsi sikeréről, mi által megvalósította programjának ama pontját, mely a társadalmi érintkezés élénkítésére és a kü-

lőnböző ajku polgárokkal való jó viszony ápolására irányul. Választmány a rendező bizottságnak buzgalmaért köszönetét fejezi ki. — A pénztáros jelentése szerint a tagdíjak szépen folynak és a hátrálékosoktól is szépen szedtetnek a tagdíjak. — Titkár javaslatára az irodalmi bizottságba új tagokul beválasztja a választmány *Méhely Lajos* és *János Lajos* tagokat és egyuttal kéri a bizottságot, hogy működését kezdje meg. — *Harmath Lajos* indítványára kérés intéztetik a központi választmányhoz, hogy a tagok felvétele jogát engedje át az osztálynak, mely leginkább illetékes megbírálni, hogy kit lehet felvenni és kit nem. Egy kisebb kirándulás rendezése mondatván ki, a kiránduló bizottság felkéretik, hogy a programot dolgozza ki. A választmányi gyűlés után *Orlovsky Gyula* tartott felolvasást, mely egy vadászkalendról szól igen érdekesen. A társas összejövetel kellemes hangulatban eltartott éjfélig, pohárköszöszöntőket mondván *Orbán Ferencz*, *Römer Gyula* és *Alesius Oszkár*. A társadalmi érintkezéssel az E. K. E.-nek ez az osztálya napról-napra mind nagyobb sikereket ér el.

E. K. E. bál Brassóban.

— Jan. 24. —

Az Erdélyrészi Kárpátgyesület január 24-én Brassóban tartott bálja igen szépen sikerült.

Válogatott, előkelő, szép közönség töltötte meg a központi szálló tágas nagy termét s a rendezőség s maga az Erdélyrészi Kárpátgyesület valóban meg lehet elégedve azzal a fényes sikerrel, a mely a nyilvánosság előtt való első megjelenését kísérte.

Nekünk legnagyobb örömünkre az szolgált, hogy oly nagy számban láttuk képviselve a «Siebenbürger Karpaten-Verein» brassói osztályának tagjait — s mi fő, elhoztaik nejeiket s kedves szép leányaikat — az E. K. E. ez első báljára és ezáltal újból bizonyosságát adták annak az igazi barátságának és collegialitásának, a melylyel az E. K. E. brassói osztályát megalakulásakor fogadták s melylyel azóta folytonosan támogatják.

Es különösen jól esett ez most, a mikor a szebeni Kárpátgyesületi osztály megalakulása alkalmából egyes szász lapokban s a helyi német lapban is támadó cikkek jelentek meg az Erdélyrészi Kárpátgyesület ellen, melyek a létező szívélyes viszonyt megbontani törekedtek. A bál esteje bebizonyította, hogy a Kárpaten-Verein nem osztja a támadók nézetét, azokkal nem ért egyet s irányadó emberek nyilatkozata alapján irhatjuk, hogy a támadásokkal szemben legközelebb nyilvánosan is állást foglal.

Mundanunk sem kell, — hogy ezen kis politizálás után visszatérjünk a bálra — hogy a szép társaság a városi zenekar praecis játéka mellett a legkedélyesebben mulatott.

A négyeseket 60 pár tánczolta s a bájos tánczosnők az alábbi névsorból kerültek ki:

Kisasszonyok: *Dájbukát Szidi*, *Dájbukát Gabi*, *Weber Juliska*, *Brossek Luiza*, *Altsüder Klotild*, *Arzt Lili*, *Kugler Ottilia*, *Grünbaum Vali*, *Mandl Zelma*, *Zaminer Gretchen*, *Römer Olga*, *Mischek Adrienne*, *Lieber Etelka*, *Adam Irén*, *Brennerberg Josefina*, *Kupferstich Ella*, *Steinhart Klementine*, *Korodi Irén*, *Zakariás Ilona*, *Steriu Mici*, *Alesius Ilonka*, *Mantsu Irén*, *Mantsu Helén*, *Soltész Frida*, *Bauer Janka*, *Zimmermann Róza*, *Steinhart Jetti*, *Adler Frieda*, *Schuster Ida* (Rozsnyóról).

Asszonyok: özv. *Altsüder Mária*, *Weber Györgyné*, *Zakariás Jánosné*, *Czipu Jánosné*, *Fellner Lajosné*, *Harmath Lajosné*, *Orbán Ferenczné*, *Bauer Jánosné*, özv. *Brossek Antalné*, *Sárp Györgyné*, *Bocskor Ádámné*, dr. *Pivelta Ernőné*, *Grünfeld Salamonné*, *Grünfeld Adolfné*, *Grünbaumné*, *Hesshaimer Adolfné*, *Kopony Traugottné*, *Alesius Oszkárné*, *Korodi Mihályné*, *Mityás Józsefné*, *Steriu Gonstantinné*, *Ádám Károlyné*, *Römer Gyuláné*, *Soltészné*, özv. *Maschekné*, *Adler R. Jakabné*, *Fischer Sámuelné*, *Adlerné* (Bodoláról), *Blumenfeld Jakabné*, *Reser Adolfné*, *Rombauer Emilné*, *Nekolny Józsefné*, özv. *Jahné*, *Weisz Ernőné* huszárörnagné, *Mantsu Tódorné*, *Orlovsky Gyuláné* (Zernestről), dr. *Jekel Frigyesné*, dr. *Jahn Frigyesné*, *Turkovits Edéné* alezredesné, *Zaminer Edéné*.

S most a báli tudósítók rendes szokásától eltérőleg, utólag emlékezem meg a jelen volt férfiakról. Ott láttuk *Mawer* Mihály főispant, *Brennerberg* Ferencz polgármestert, *Brennerberg* Gyula kir. ítélő táblai bírót, lovag *Kerczek* Keresztély generalist a szép számban megjelent közös hadseregbeli tisztí kar élén, melyből a huszár tisztek voltak nagy számban s köztük *Turkovits* Ede ezredes, *Sassy* Frigyes m. kir. honvédezredes és a honvéd tisztikar. *Bauer* János, *Arzt* Mihály kir. törvényszéki bírók, *Rombauer* Emil főreáliskolai igazgató, *Harmath* Lajos ügyvéd, dr. *Jekel* Frigyes vármegyei főjegyző, *Hiemesch* főkapitány, a Siebenbürger Karpatenverein képviselőjében *Römer* Gyula elnök, *Alesius* Oszkár városi tanácsos, alelnök, dr. *Schmidt* ügyvéd, *Boyer* városi főjegyző és még számosak s közöttük a tánczó fiatalság oly szép számban, hogy a tánczosnők nem panaszkodhattak.

Végül tudósításunkat berekesztve, meg kell emlékeznünk *Orbán* Ferenczről, az egyesület elnökéről, *Fellner* Lajosról, a bálbizottság tevékeny elnökéről, *Molnár* Istvánról, a bálbizottság titkáráról és *Förder* Sándor pénztárosról, kiknek fáradozása tette oly sikerültté e szép bált. (B-ó.)

HIVATALOS.

A nemzetközi turista-kongresszus.

— Kőrlevél a testvéregyesületekhez. —

Igen tisztelt testvéregyesület!

Folyó évi január 12-én tartott közgyűlésünkben felvetett az az eszme, hogy az ezereves kiállítás alkalmával egy nemzetközi turista kongresszus tartassék, melyre vendégeül hívjuk meg az összes külföldi testvéregyesületeket. Közgyűlésünk a tervet elfogadta és a kivitellel választmányunkat bizta meg. E megbízatás alapján hazafias tisztelettel fordulunk az igen tisztelt testvéregyesülethez, hogy a maga részéről is e tervet elfogadni és a kivitelen nekünk segítségünkre lenni sziveskedjék.

Egyesületünk már előzetesen is barátságos körlevélben értesítette e tervről a külföldi rokonegyesületeket és felkérte, hogy a kongresszuson előterjesztendő javaslataikat hozzánk betejresszék.

Örömmel jelenthetjük, hogy felkérésünk mindenhol kedvezően fogadtatott és kilátásunk van, hogy a nemzetközi turista kongresszus igen szép eredménnyel fog lefolyni.

A kongresszus napirendjének, ügyrendjének stb. megállapítására annak idején a hazai turista egyesületek képviselőit Budapesten értekezletre szándékunk összehívni és épen azért tisztelettel kérjük, hogy a tervhez való hozzájárulás alkalmával képviselőit is megválasztani sziveskedjék.

A kongresszus előkészületeiről a jelentéseket «Erdély» című folyóiratunkban teendjük közzé és ez okból kérjük közölni velünk, hogy az egyesületnek küldendő tiszteletpéldányt, kinek nevére czimezzük.

Tisztelettel kérve és várva szives válaszát, vagyunk

Kolozsvár, 1894. február 27-én

honfui üdvözlettel

Feilitzsch Arthur báró,
társelnök.

Radnóti Dezső,
főtítká.

IRODALOM.

„Füüdői Lapok“, füüdő- és forrásügyi szakközlöny. Felelős szerkesztő dr. *Borsányi* Béla, a Szt.-Lukács füüdő főorvosa.

Az országos balneológiai társulatnak, egyesületi uton kivívandó-célját, irodalmi téren támogatandó, dr. *Borsányi* Béla füüdő orvos „Füüdő-

dői Lapok“ czim alatt egy havonként megjelenő fürdő- és forrásügyi szakközlönyt indított meg. A folyóirat folytonos kapcsot akar létesíteni a fürdők, az orvosok és a nagy közönség között, kiterjeszkedvén e mellett az e körbe vágó összes tudnivalók gyors ismertetésére is.

A magyar fürdőügynek ez idény nem volt tudományos, vagy közügyi forruma, hol legfontosabb kérdéseit megbeszélhette volna. Másrészt a fürdőlátogató közönség nehezen tájékozhatta magát a hazai fürdők és gyógyító vizek dolgában; amazok mozzanatairól, ujtásáról, haladásáról, emezek előnyeiről rendszeres tudósítást nem kaphatott, mert a fürdőügynek organuma nem volt. (Ez csak a magyarországi fürdökre vonatkozik; az erdélyirészek fürdő- és ásványvíz-ügyének meg van a maga hivatott; sokak által olvasott és sok kézen megforduló organuma; az „Erdély“.) Ezen körülmények tették szükségessé egy szakközlöny alapítását; ellátására a buzgó szerkesztő elsőrangú balneológiai írókat kért fel. Hogy pedig a hasznost a szórakoztatóval egye- sítse, minden szám szépirodalmi részt is fog hozni. A lap 1894. januártól kezdve évenként 18-szor jelenik meg. Előfizetési ára 2 frt 50 kr.

Az első számban beváltva látjuk, mit a szerkesztő beköszöntőjében ígér. a mennyiben az első szám igen érdekes és változatos. *Bókai Árpád* „A magyar fürdők és gyógyvizek értékéről“ értekezik. Érdekes vezércikkjét a következőhben ismertetjük: A continensnek gyógyvizekben talán leggazdagabb területe Magyarország. Olyan szerencsések vagyunk, hogy a gläubersós vizeken kívül mindenfajta, minden változatu gyógyvíz megtalálható nálunk, ép úgy ivókurák, mint fürdőkúrák céljaira. Gyógyfürdőink legtöbbsnyire még klimatice is oly értékes geografiái fekvésűek, hogy e tekintetben is kevés a kívánni valónk. Az üdülést vagy gyógyulást keresőknek nem kell túl menni hazánk határain, hisz ez az áldott föld gyógyvizeinek értékénél, fürdőinek becses klimatikus viszonyánál fogva szinte arra van hivatva, hogy ép úgy, mint Csehország, az üdülést és gyógyulást kereső külföldiek bucsujáró helye legyen. *A kiknek tőlünk külföldi fürdőbe kell menniök nem betegeink, hanem a magyar fürdőorvosok, fürdőigazgatók és fürdővendéglősök.*

A tulajdonosoknak s igazgatóknak elsősorban látniök kell a külföldön, a művelt nyugaton, hogy a fürdőorvos a gyógyfürdő lelke, hozzá van kötve a fürdő hire, értéke; ép azért az orvos számára oly helyet kell a fürdőn biztosítani anyagilag és erkölcsileg, hogy az oda, ama helyhez legyen állandóan, saját érdekei által is kötve.

A fürdő vendéglősöknek van Nyugat-Enrópában legtöbb tanulivalójuk; a magyar fürdőkérdés jóformán hotelier-kérdés. A legdrágábbnak híresztelt külföldi fürdőben is észlelhetik, hogy ott jutányos áron is kitünően lehet ellátni a közönséget a *penzió-rendszer* segítségével, melyre előbb vagy utóbb rá kell nekünk is térnünk, rá kell szoktatnunk a közönséget, esetleg enyhébb kényszer útján is. Látniök kell oda-künn az igazi gyógyfürdőkben, mily aggodó figyelemmel tartják ott szem előtt azt, hogy a közönség nagy része beteg, ki gyógyulni akar s át kell térniök a betegeknek inkább czélszerű, habár talán kevésbé izletes s kevésbé populáris nyugat-európai konyhára. Ha ezen jó tanácsoknak foganatja lenne, kisebb fürdőink is felvirágoznának s nem

lennének magyarokkal telve a kicsi, gyógyhatásaiknál fogva is jelentéktelen steyer, karinthiai, tiroli fürdők, hidegvizgyógyító intézetek és klimatikus gyógyító helyek.

A tárczában *Futó Ferencz* cseveg szellemesen. *Dr. Bruck Jakab* „*Néhány szó Budapest fürdővárosi jellegéről*“ című felette érdekes cikkében a budapesti ásványos vizek okosabb kihasználásának módjairól beszélt. Ezután ismertette van *Winternitz*-nek „*Újabb vizsgálatok a vér elváltozásáról, hőbehatások folytán*“ című előadása. „*Mozgalom az erdélyi fürdők érdekében*“ cím alatt leírja a szerkesztő az „*Erdélyrészi Kárpát-Egyesület*“ fővárosi osztályának megalakulását. Állandó rovatok: „*Műszaki dolgok*“, *Különfélék*.

„*Budapester Handelszeitung*“, Organ für Volkswirtschaft, Handel und Industrie. Kiadja Wiener Izidor, szerkeszti *Bukovári Albert*. Megjelenik minden hétfőn. Előfizetési ára egész évre 5 frt.

A „*Budapester Handelszeitung*“ is a folyó év szülötte; egyike azoknak, a melyekhez a mértékadó kereskedelmi körök a legszebb reményeket kötik. A lap legfőbb feladatának ismeri a hazai kereskedelem és ipar érdekeinek különösen a külföldön és kiváltképen keleten minden melléktekintetektől teljesen független, nemzeti szellemben és hazafias irányban való érélyes képviselését. Tekintetbe véve a *hazai fürdő- és turista-ügy* rendkívül nagy közgazdasági jelentőségét és minde mellett elhanyagoltságát. A *Budapester Handelszeitung*-ban állandó külön rovatban a balneológia és turistaság ügyeit szakértelemmel és buzgalommal, behatóan és részrehajlatlanul kívánja tárgyalni. Ezen állandó rovat vezetésére a szerkesztő *dr. Hermann Antal* tanárt, folyóiratunk jeles munkatársát nyerte meg.

Örvendetes dolog, hogy e fontos rovat Erdély alapos ismerőjének kezébe jutott. Végig lapozva a lap eddig megjelent számain; a fő rovat minden egyes cikkében feltaláljuk azt a széles körű tudást, a mely *Herrmann* munkáit jellemzi, s azt a szeretetteljes ragaszkodást, melylyel Erdély földjén csüng. Reánk nézve különösen érdekesek azok a cikkek, a melyekben az Erdélyrészi Kárpát-egyesületet s az „Erdély“-t ismerteti, továbbá az, melyben az Egyesület budapesti osztályának teendőiről ír.

Dr. Hankó Vilmos.

A kötelező iskolai kirándulásokról. E czímen a „*Herkules*“ cz. *Porzolt Jenő* és *Porzolt Kálmán* által kitűnően szerkesztett sportlap febr. 1. számában *Margitai József* igen figyelemre méltó cikket ír, a Horvátországban kötelező iskolai kirándulásokról.

Az iskolai kirándulásokra vonatkozó kormányrendelet azt mondja indokolásában, hogy a mennyire káros az egészségre az iskolában való sok ülés, annyira hasznosak az iskolai kirándulások egészségi szempontból; a tanítónak pedig alkalmat nyújtanak arra, hogy a tanuló természetével, egyéniségével közelebbről megismerkedjék, főleg pedig alkalmasok a szemléltetésre.

E végből elrendeli, hogy a tanító az órarendben a beszédértelemgyakorlati órákból kettőt egymásután egy délutánra helyezzen s alkalmas időben a szabadban tartson meg. Az iskolai kirándulások hasz-

náltassanak fel egyuttal a természetrajzi gyűjtemény gyarapítására. Az iskolai kirándulások ügyében kiadott rendelet pontos végrehajtásaért a tanítók és tanítónők felelőssé tétetnek, az iskolai helyi választmányának és az összes tanügyi hatóságoknak pedig melegen ajánljatik, hogy éber szemmel ügyeljenek arra, miszerint a tanítók hetenként egy délután ránduljanak ki a tanulókkal. A megyei kir. tanfelügyelőknek külön rendeletben meghagyta a kormány, hogy iskolalátogatásaik alkalmával szerezzenek meggyőződést arról, miszerint a tanítók hány órát töltöttek a tanítványaikkal szabadban, s a rossz időjárás valóban akadályul szolgált-e a kirándulásoknál?

Tkálecz Imre vukovári igazgató-tanító nyomban a rendelet megjelenése után az iskolai kirándulások czélszerű felhasználásáról könyvet írt, melyben methodikai utmutatást ad a tanítónak, hogy miként lehet a beszédértelemgyakorlatok s az olvasó könyvek anyagát párhuzamba hozni az iskolai kirándulásokkal s feldolgozni azokat.

Tkálecz, könyvében külön írja le az őszi, külön a tavaszi és nyári kirándulásokon való teendőket. A téli órákat részint ismétlésre, részint előkészítésre használja fel. A tavaszi és nyári kirándulásokra vonatkozó utmutatás közül néhányat a következőkben ismertet meg a czikk írója:

Kirándulás tavasszal, p. o. a kertbe. Erre a kirándulásra szükséges egy kert, akár az iskolai, akár a község egyik jól művelt s a czélra alkalmas kertje. A kirándulás czélja, hogy a tanulók megismerkedjenek a kerti növényekkel, a kerti munkával, gyümölcsfákkal, méhészettel. Vonakozásba hozhatók a következő olvasmányok: A kert. A kertben előforduló állatok (II. osztály.) A gyümölcsösben: A hernyó. A méh. A csiga. (III. osztály.) A kertészet. Gyümölcsészet. Méhészet. (IV. osztály.)

Segédeszközök; kerti és gyümölcsészeti eszközök, melyeknek használati módja, megmutatandó. Módszer: a tanító a növényekkel a kertben körutat tesz; első sorban általánosan megismerteti az ott található terményeket. Aztán megmutatja azok ültetési, vetési, ápolási módját. A kertben található állatokat szemlélteti; a kártékony állatok pusztítására megtanítja őket.

Elvezeti tanulóit a méhesbe. Megismerteti a különféle gyümölcsfákkal s azok hasznával, a gyümölcsfákra nézve hasznos és kártékony állatokkal. Ezzel az alkalommal a gyümölcsfákkal való bánásmódra, a tisztítás, metszés, körülkapálás, átültetés, nemesítés stb. tavaszi munkára megtanítja őket. A kirándulás végén játék, ének. A iskolában a kirándulást követő napokon megfelelő olvasmányok tárgyalása alkalmával átismétli és kiegészíti a kiránduláson tanultakat. Az olvasmányban előforduló állatokat, melyeket a kiránduláson nmm mutathatott be, képen vagy mintán szemlélteti s esetleg úgy más kirándulás alkalmával mutatja meg a természetben.

Kirándulás nyáron pl. az erdőbe. Erre a kirándulásra egy közellevő erdő szemelendő ki, melyben lehetőleg minden erdei fa meglegyen.

Helyesen teszi a tanító, ha a kirándulás előtt érintkezésbe teszi magát az erdészszel, a ki kezére jár a kirándulásnál. A kirándulás

czélja az erdővel, az erdei élettel való megismerkedés. Azért a fákon kívül az erdő növényzetére és állataira is figyelmes lesz.

Ez a kirándulás a következő olvasmányokkal hozható kapcsolatba: Az erdő. Az erdei állatok. A csalogány. A hangya. A hárs, stb. Segédeszközök: az erdei állatok és növények képei, amennyiben azok a helyszínén természetben nem mutathatók meg.

Módszer. Mindenekelőtt visszaidézi a tanító az őszi erdei kirándulást. Figyelmezteti tanítványait, miként nézett ki az erdő és növényzete ősszel, hogy megsárgult és lehullott a fák levélzete, hogy állatai közül némelyek elköltöztek, mások meg téli tanyájukra vonultak. Azután áttér az erdő téli képére, majd a napnak tavaszi melegére, mely új életre ébreszti ugy a növényzetet, mint az állatokat. Előszámláltatja az erdő tavaszi virányát. Megmutatja nekik a különféle erdei fákat, figyelmezteti őket, hogy miben különböznek azok egymástól (kéreg, levél). Beszél hasznukról, felhasználásukról stb. Röviden és áttekintően szemlélteti az erdő növényzetét s áttér az erdei állatokra. Itt, amennyiben szükségét látja, segítségére lehetnek a magával hozott alkalmas szemléltetési képek. Ha valami erdei munka folyik a kirándulás idejében, a tanító oda vezeti tanítványait, hogy azt is megszemléljék.

Az iskolában a következő órákon párhuzamba hozza a kirándulással az illető olvasmányokat s a kiránduláson tanultakat kiegészíti és rendbeszedi. Igen alkalmas az erdei kirándulás arra, hogy a természet szépségei iránt való szeretet s a teremő iránt való hála érzetét felébrésszük a gyermek kedélyében.

Az említetteken kívül ki lehet rándulni: a dombra, a szőlőhegyre, a mezőre, a rétre, a mocsárhoz, tóhoz, patakfolyóhoz minden évszakban külön-külön. Kirándulást lehet rendezni vegyes helyre, a mikor a földrajzi alapfogalmakkal ismertetjük meg tanulóinkat.

KÜLÖNFÉLÉK.

* **A ski.** Ez a furcsa idegen név már egészen meghonosodott nálunk. Magyarul *lábszánkónak*, vagy *lábszánykónak* hívják, a mi mindenesetre jobb név a „hócipőnél“. A turistaéletben valóságos forradalmat csinált ez a fölötte egyszerű és prakticus eszköz. Meghódította a turisták számára a telet. Ezért mi e számunkban részletesebben foglalkoztunk a skivel és közöltük a róla magyar nyelven eddig írott legrészletesebb ismertetést *Chernel* Istvánnak, a kitünő ornithologusnak és turistának tollából. E cikkhez maga a szerző rajzolt néhány kitünő képet, melyet szintén közlünk a „Vasárnapi Ujság“ nyomán. Másik cikkünket fölkérésünkre *Markóczy* Antal, cs. és kir. főhadnagy ur irta s e pompás cikk ránk nézve újabb adatain kívül azért bir különös érdekekkel, mert benne az *erdélyi részek* és Kolozsvár viszonyaihoz alkalmazott leírása van a lábszánkónak. Mindkét, egymást kiegészítő cikket a közönség figyelmébe ajánljuk.

Egyuttal ezzel kapcsolatban jelezzük, hogy az E. K. E. meg fogja tenni a kezdeményező lépéseket arra, hogy *Kolozsvárt*, valamint mindenütt, a hol osztályaink vannak, *ski*-egyletek is alakuljanak osztályaink kebelében. Az idei tél nem kedvezett, de a jövő télen már az E. K. E. fog rendezni *lábszánkón* kirándulásokat.

* **Lemondott titkár.** *Thirring* Gusztáv dr., a Magyar Turista-egyesület érdemes titkára s a „Turisták Lapja“ egyik szerkesztője állásáról lemondott. Az E. K. E. iránt való jóindulattal viseltető titkár a következőkben indokolja lemondását, mely nagy sajnálatot keltett: „Hivatalos állásomtól elválaszthatatlan tudományos és irodalmi feladatok, melyek munkásságomat az eddigőtől eltérő irányba terelik, arra kényszerítettek, hogy a Magyar Turista-Egyesületnél viselt állásomtól és a Turisták Lapja szerkesztőségétől megváljak. Hiába tagadnám: csak hosszas habozás után határozhattam el magamat, hogy megváljak ezen egyesülettől, melynek — megalakítása óta — mindig örömmel vallottam magamat egyik szerény munkásul. Nehezemre esett a válás, mert körülöttem láttam barátainnak egész raját, kik a turistaság szolgálatában eltöltött öt év alatt rokonszenvűknek és szeretetűknek számos jelével halmoztak el s az egyesület felvirágzását célzó törekvéseimben mindig hűséges támogatóim voltak. Ámde ez egyuttal megnyugtat az iránt, hogy az egyesület vezetőségéből történt kilépésem a turista-ügyet veszélyeztetni nem fogja. A Magyar Turista-Egyesület titkársága *egész embert* kíván; én pedig ezentul munkaképességemnek csak egy csekély részét szentelhettem volna a turista-ügynek. Pedig a ki kötelességet vállal, annak azt mindenben teljesítenie is kell. Ez kényszerített engem arra, hogy az egyesület titkári állásától, melvlyel eddig a Turisták Lapjának szerkesztése is össze volt forrva, lemondjak, a mely lemondásomat f. évi június hó 4-én az egyesület elnökségének hivatalos alakban tudomására hoztam.“

* **Uj gyorsvonat** lesz folyó évi május 1-én kezdődőleg Tövis—Arad—Budapest között, mely — állítólag — csak első osztályu kocsikból lesz összeállítva. A forgalom tervezett megosztása kétségtelenül helyes, mivel most a gyorsvonat mindkét osztálya rendesen nagyon zsúfolt. A Kolozsvár felől jövők valószínűleg az éjjeli személyvonattal csatlakozhatnak az uj gyorsvonathoz.

* **Székely fiuk a fővárosban.** Tudvalevő, hogy *Lukács* Béla kereskedelmi miniszter a székely kivándorlás csökkentésére ügyesebb székely fiukat a fővárosba vitetett, hogy ott jó iparosokat neveljen belőlük. Eddig 120 székely fiu van a fővárosban. A kereskedelmi miniszter átiratilag megkereste a *magyar egyesületet*, hogy nem volna-e hajlandó a székely fiuk felügyeletét elvállalni s ha igen, jelölje ki tagjai sorából az erre alkalmas egyéneket. A magyar egyesület igazgató választmánya

Kléh István elnöklete alatt közelebb tartott ülésén foglalkozott a miniszter átiratával és egyhangulag kimondotta, hogy nemcsak a felügyeletet vállalja el, hanem a maga hatáskörében is mindent megtesz, hogy minél több székely fiu nyerjen a fővárosi gyárakban elhelyezést. Az igazgató választmány ez elhatározásáról már jelentést tett a miniszternek, a ki a jelentkezőket értekezletre hívta össze, hogy megbeszélje velük a felügyelet módját.

* **Nem lesz vasutjegy.** Mint napilapok ujságolják, a magy. kir. államvasutak igazgatósága a vasúti *menetjegyek megszüntetését* határozta el. Nem kell majd e szerint a vasutnál utazási jegyet váltani, hanem minden tőzsdében kaphatók lesznek blanketták, melyekre annyi levélbélyeg ragasztandó, a mennyibe a jegy kerül. Pl. Budapest—Bécs vonalon a III. osztályban 4 frt, ennyi értékű bélyeg ragasztandó a blankettára, melynek élére az utazás vonala irandó. Hogy a közönség a zónákban nagyobb tájékozást szerezzen, ugy a tőzsdéken, mint számos más nyilvános helyen zóna-táblázatok lesznek kifüggesztve. Ennek a reformnak életbeléptetésével a vasuti állomásokon be fogják szüntetni a személypénztárakat és az eddigi személyzet más szolgálati ágba lesz beosztva.

* **Az olcsó borviz.** A borszéki borviz új bérlői, *Lázár* és *Verzár*, igen helyesen leszállították, e pompás borviz árát, raktárt nyitva Kolozsvárt *Hirschfeld* Sándornál. Nagyon helyes és követésre méltó példa, mert csakis így lehet minél szélesebb körben terjeszteni az erdélyi részek kitűnő ásványvizét. Azt óhajtának, hogy a hazafias vendéglősök szintén előmozdítsák hazarészünk ásványvizeinek kelendőségét, olyanformán, hogy ne adják olyan drágán s hogy az erdélyrészi vizeket inkább tartsák, mint másféléket, legkevésbé a külföldieket.

* **A gyula-fehérvár-abrudbánya-topánfalvi közutat** a kereskedelmi m. kir. miniszter f. évi április 1-én kezdődőleg állami kezelés alá venni rendelte: elfogadván vármegyénknek előterjesztését és azon határozatát, miszerint váltságul maga részéről is 200.000 frttal hozzájárul.

* **A csángó-egyesületből.** A csángó-magyar egyesület igazgatótanácsa közelebb *Teleki* Géza gróf elnöklete alatt ülést tartott. Tudomásul szolgált továbbá Aradmegye főispánjának amaz értesítése, hogy a gyoroki csángó telepések egyáltalában nincsenek olyan nyomoruságos viszonyok között, mint a hogy azt egyes lapok feltüntették. Tisztességes keresetük van, a szorgalmasabbak gyarapodnak is, és különös panaszra egyáltalán nincs ok. Az igazgató-tanács ezután elhatározta, hogy 700 frtot a Vajda-Hunyadon létesítendő csángó-óvó intézet, 700 frtot pedig egy Déván felállítandó csángó-gyermek-menedékhely javára fordít. Elhatározták ezen kívül, hogy az egyesület az eztedéves kiállításon való részvétel végett az Emkével tárgyalásokba bocsátkozzék. Végre a mult évben a csángó községi lelkeszek és tanítók részére megszavazott jutalmak jóváhagyását fogják a kultuszminiszternél megsürgetni.

HIRDETÉSEK

Az erdélyrészi közönség figyelmébe!

Tisztelettel tudatjuk a n. é. közönséggel, hogy a

Gombos és Sztupjár Lyceum-nyomdája

mely az erdélyi részekben a legrégebb idő óta áll fenn s mely a kor igényeivel folyton lépést tartva, a leggazdagabb: van fölszerelve s azon szerencsés helyzetben van, hogy bármely természetű

Könyvnyomdái

MUNKÁKAT

a leggyorsabban, pontosan, izléssel és a legolcsóbb árban készít el.

Mint szakemberek, a nyomdászat terén majdnem egy negyedszázad óta működünk s e gyakorlati képzettségünk teljes biztosítékot nyújt arra, hogy a megrendelő közönség bizalommal forduljon megrendeléseivel nyomdánkhoz. — Teljes tisztelettel

Gombos és Sztupjár Lyceum-könyvnyomdája.

BUTOR szolid készítmény, bámulatos olcsó árak.
NAGY VÁLASZTÉK. Teljes berendezésnél
 ármérséklés.

HÁZASSÁGI KELENGYÉK, IZLÉSES KIVITELBEN,
 olcsóbbak mint bárhol

Budapest. VII. Kerepesi-ut 8. sz. **JELINEK B. A. és FIA.**
 A Pannónia-szállodával szemben.

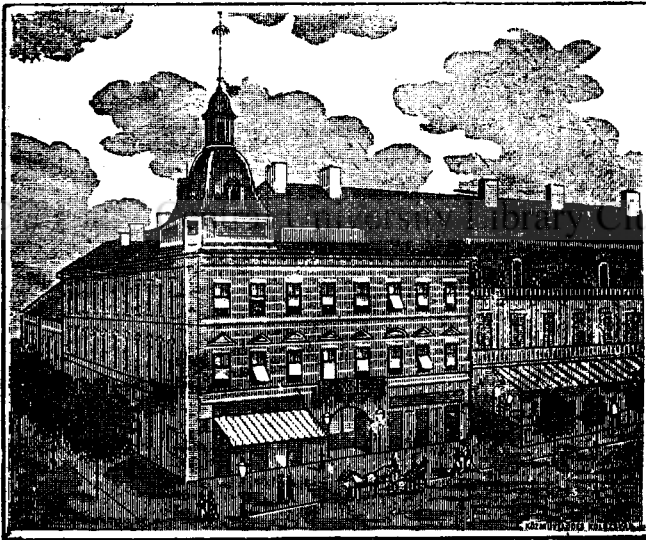
Kolozsvár főtere egy szép épülettel gazdagodott a régi „Pannonia“ vendéglő egész újonnan történt kiépítése által. Ez épület ma mind kívülről, mind belülről a modern igényeknek minden tekintetben megfelel és

„KÖZPONTI SZÁLLODA“

czim alatt a figyelmével mindenre kiterjedő tulajdonos

NAGY GÁBOR

vezetése alatt áll.

KÖZPONTI SZÁLLODA

KÖZPONTI SZÁLLODA

Az utazók és vendégek kényelmére modern berendezésű vendéglőben mindenről gondoskodva van. Külön termek kisebb-nagyobb összejövetelekre, bankettre, **diszterem** nagyobb ünnepekre. Az utasok részére kényelemmel berendezett vendégszobák vannak. Az árak ez elsőrangú vendéglőben szolidak.

A kiszolgálás kitűnő.

A város minden részébe telefonösszeköttetés van.

ECKENDORFFER

Original

Runkelsamen

Genau nach Photographie

SCHUTZ-MARKE.

Eredeti eckendorffi
RÉPAMAGOT
 termel
 a Bielefeld melletti Ecken-
 dorfban levő
Lovag Borries féle
 jószágok kezelősége.

✱

Ausztria Magyarországon valódi mi-
 nőségben kapható

Mauthner Ödön
 mag nagykereskedésében
BUDAPESTEN.

AZ ÁSVÁNY-VIZEK KIRÁLYA
A BORSZÉKI SAVANYUVIZ.

Van szerencsénk a n. é. közönség tudomására juttatni, hogy **Kolozsvár és vidéke** részére a «Borszéki vizek» kizárólagos főraktárát

HIRSCHFELD SÁNDOR
 fűszer- és csemege-kereskedőnek adtuk át.

A **BORSZÉKI VIZ** valódi minőségben a fő- és Kossuth-forrásokból állandóan van főraktárunkban liter és fél literes palackokban, kitűnően dugaszolva, zinn-kupakkal és címkével ellátva.
 Kolozsvár n. é. közönségének kedvezményt nyujtva, az árakat a legutányosabban állapítottuk meg.

A Borszéki borvizek árai szabadon:

1 liter Borszéki viz, cserével 10 kr, üveggel 16 kr. — 10 üveg vételnél egy krral olcsóbban.
 Fél liter Borszéki viz, cserével 7 kr., üveggel 11 kr. — 10 üveg vételnél fél krral olcsóbban.

Kérjük a n. é. közönség nagybecsü bizalmát és pártfogását — kiváló tisztelettel
LÁZAR és VERZÁR, a borszéki forrásvizek bérlei.

'The Gresham'

életbiztosító-társaság Londonban.

Magyarországi fiók:

BUDAPEST, FERENCZ-JÓZSEF-TÉR 5. 6. SZ.
a társaság házában.

Ausztriai fiók:

BÉCS, GISELLASTRASSE 1. SZÁM ALATT.
a társaság házában.

A társaság vagyona 1892. június 30-án frk — — — — 125.805,151 —
Évi bevétel biztosítások és kamatból 1892. ézi jun. 30-án frk 22.840,056 —
Kifizetések biztosítási és járadéki szerződések s visszavásárlások stb. után a társaság fennállása óta (1848) frk. — 271.905,820
A legutóbbi tizenkét havi üzleti idő alatt a társaságnál frk 125.732,050. —
értékig nyújtattak be ajánlatok, miáltal a társaság fennállása óta benyújtott ajánlatok összértéke frk — — 1.853.916,805. —
értékre megy. — Prospectusokat és minden közelebbi felvilágosításokat Erdély minden nagyobb városában az ügynök urak

ÉS A VEZÉRÜGYNÖKSÉG KOLOZSVÁRT AD.

Van szerencém a t. közönség tudomására hozni, hogy 12 év óta fennálló s az erdélyi részekben elsőrangúnak elismert

MAGYAR POLGÁR KÖNYVNYOMDÁMAT

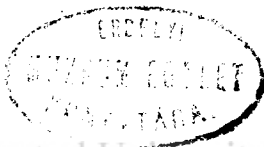
az utóbbi időben gazdagon felszereltem mindama kellékekkel melyek nélkül a rohamosan haladó külföldi és a fővárosi grafikai művészettel lépést tartani szinte lehetetlen. Ez és a jó szakerők alkalmazása által abban a helyzetben vagyok, hogy az üzletemből kikerült munkákat csín, tisztaság és gondos kivitel tekintetében nyugodtan merem a fővárosi elsőrangú nyomdák által kiállított munkák mellé odaállítani.

Különösen alkalmas könyvnyomdám irodalmi művek, folyóiratok, hetilapok, iskolai értesítők, részvényjegyek, díszes oklevelek, üdvözlő iratok, számlák, bál megihívók, tánczrendek, körlevelek, üzleti kártyák, gazdasági-, mag-, fűszer- és más árjegyzékek, névjegyek, szóval mindama nyomtatványok elkészítésére, melyeknek az izléses kiállítás büntetését is emelni van hivatva, de épen oly gonddal és jutányos árban készíték mindennemű hivatalos nyomtatványokat köz- és magánhivatalok részére s ezeknél a nélkülözhetlen gyors előállítás tartom főként szem előtt. Egyes nyomtatványokat, mint pl. a tagosító mérnökök által használt bírtokívek, földkönyvek, Combinatoriumok, kataaszteri bírtokívek és földkönyvek, továbbá Gyakorlati szabályzat a magyar tüzoltó testületek részére készletben is tartok.

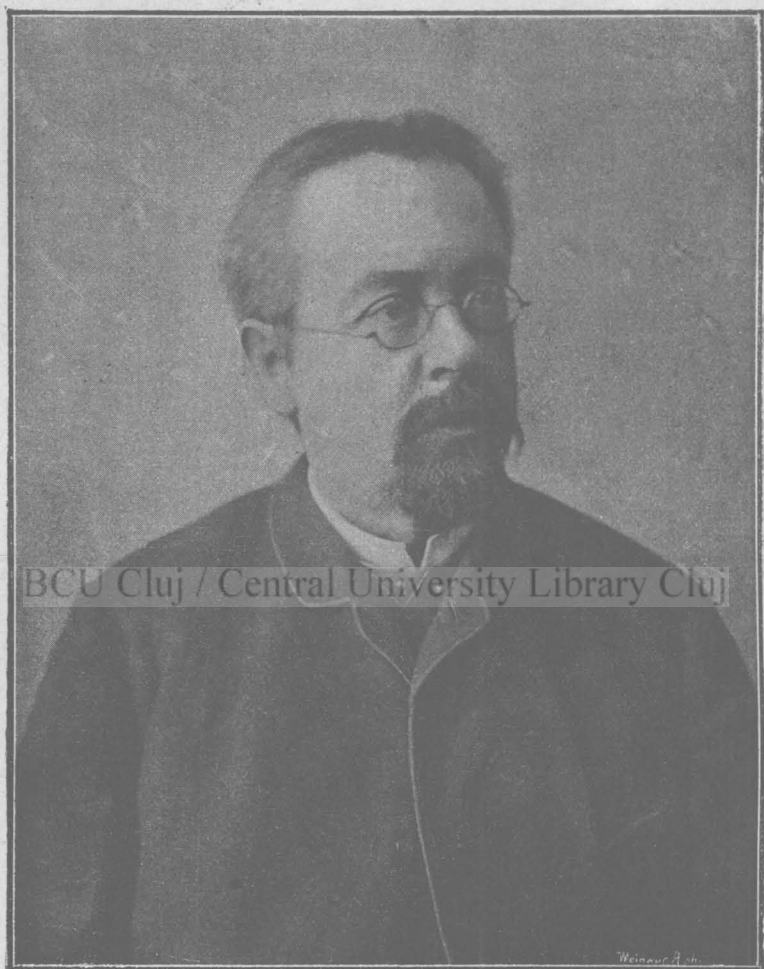
Midőn még, mint nyomdám keresettségét tanúsított felemliteném, hogy jelenben is egy politikai napilap, egy hetilap, több tudományos szaklap és időszakli folyóiratok nyomtatásával vagyok megbízva, azon reményben ajánlom adandó alkalomra a t. erdélyrészi közönség szives pártfogásába könyvnyomdámot, hogy állandó törekvésemet a magyar nyomdászatot arra a niveauura emelni, melyen az a külföld előhaladottabb nemzetéinél áll, becses megrendeléseit által előmozdítani kegyeskedik.

Tisztelettel

AJTAI K. ALBERT, nyomdatulajdonos.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BRUCKNER VILMOS Dr.

az erdélyrézsi szász Kárpát-egyesület elnöke.